

A BÉKÁK

1. A béka a vízben él, de a szárazföldön is megtalálható.

2. A béka a vízben él, de a szárazföldön is megtalálható.

3. A béka a vízben él, de a szárazföldön is megtalálható.

4. A béka a vízben él, de a szárazföldön is megtalálható.

5. A béka a vízben él, de a szárazföldön is megtalálható.

6. A béka a vízben él, de a szárazföldön is megtalálható.

7. A béka a vízben él, de a szárazföldön is megtalálható.

8. A béka a vízben él, de a szárazföldön is megtalálható.

9. A béka a vízben él, de a szárazföldön is megtalálható.

10. A béka a vízben él, de a szárazföldön is megtalálható.

11. A béka a vízben él, de a szárazföldön is megtalálható.

12. A béka a vízben él, de a szárazföldön is megtalálható.

13. A béka a vízben él, de a szárazföldön is megtalálható.

14. A béka a vízben él, de a szárazföldön is megtalálható.

15. A béka a vízben él, de a szárazföldön is megtalálható.

16. A béka a vízben él, de a szárazföldön is megtalálható.

17. A béka a vízben él, de a szárazföldön is megtalálható.

18. A béka a vízben él, de a szárazföldön is megtalálható.

SZEMÉLYEK

XANTHIAS, *Dionysos szolgája*

DIONYSOS (BACCHUS), *isten*

HERAKLES, *félisten*

EGY HALOTT

CHARON, *isten*

BÉKÁK

AVATOTTAK (MYSTÁK) KARA

AEAKOS, *félisten*

PERSEPHONE (PROSERPINA) *istennő szolgája*

KORCSMÁROSNÉ

MÁSİK KORCSMÁROSNÉ, PLATHANÉ *nevű*

EURIPIDES, AISCHYLOS *árnyékai*

PLUTÓN, *az alvilág istene*

Néma személyek

*Előadatott a 93-ik olympias 3-ik évében,
Kr. e. 405-ben.*

1
Útban az alvilágra

XANTHIAS (*szamáron ül, vállán teher*)

Ne mondjak egy szokott tréfát, uram,

Mit a közönség mindig megkacag?

DIONYSOS (*bíbor köntösben, felül oroszlánbőr,
lábán női cipő, kezében buzogány*)

Mondhatsz akármit, csak ne, hogy „szorít már”;

Csak ezt kerüld; mert nagy csömör nekem.

XANTHIAS

Se más furát?

DIONYSOS Csak azt ne: „jaj be rám ért!”

XANTHIAS

Mit hát? ama nagyon nevetteőt?

DIONYSOS

Bátran, bizisten; csak egyet ne.

XANTHIAS

Mit?

DIONYSOS

Átvette terhed,¹ azt hogy – a hasad fáj.

XANTHIAS

Még azt se, hogy ha súlyos terhemet

Le nem veszik, mindjárt² nagyot szelentek?

DIONYSOS

Kérlek, ne! csak ha hányni akarok.

XANTHIAS

Minek hát rajtam e sok készüllet,

Ha tenni nem szabad, mit Phrynichos

Szokott, meg Lykis, meg Ameipsias?²

Mind terhelődznek³ a komoediában.

1) Másik vállra. 2) Komoediaszerzők. 3) Terhet vitetnek, hogy aljas tréfát mondhassanak.

DIONYSOS

Te csak ne tedd azt, mert ha színpadon
Afféle furcsaságot látok, egy
Évvel öregszem, vagy tán többel is.

XANTHIAS

Oh hát ez a szerencsétlen nyakam,
Hogy feltörik, de nem mondhat furát!

DIONYSOS

Hát ez nem orcátlan nagy kényelem,
Hogy én, Dionysos, a Kulacs¹ fia,
Gyalog vesződvén, *ezt* felültemem,
Hogy ment legyen fáradságtól, tehertől?

XANTHIAS

Hát nem viszem?

DIONYSOS

Hogy vinnéd, számaron?

XANTHIAS

A vállamon.

DIONYSOS

Hogy-hogy?

XANTHIAS

Keservesen.

DIONYSOS

Hát a *te* terhed nem számár viszi?

XANTHIAS

Nem azt, bizisten, a mit *én* viszek.

DIONYSOS

Te, hogy viszed? kit szinte más viszen?

XANTHIAS

Nem tom, de húzza vállam, annyi szent.

DIONYSOS

No hát, ha nem segítség a számár,
Te vedd hátadra a számárt s vigyed.

XANTHIAS

Oh jaj, miért is harcba² nem menék,
Hogy hagytalak vón³ itt, a nyavalyábal!

DIONYSOS

Szállj le, gazember; itt már a kapu¹
Elöttem, a hová először is
Be kell térnem. (*Kopogtat*) Hé, hé! nyisd ki, hé!

HERAKLES

Ki dönget itt? Centaurus-módra jár,²
Akárki. No s, mi már ez? szólj, mi baj?

DIONYSOS (*a szolgálához*)

Fiú...!

XANTHIAS

Parancs...

DIONYSOS

Nem vetted észre?

XANTHIAS

Mit?

DIONYSOS

Hogy megjíedt?

XANTHIAS

Hogy örült vagy,³ bizisten!

HERAKLES

Szent Déméterre,
Nincs mód megállnom nevetés ne'küll!
Ajkam marom, de mégis kacagok.

DIONYSOS

Jó ember, jöszte csak; halld mire kérlek!

HERAKLES

De nem birnék ocsúdni a kacajból,
Látván orozslánbórt bársony mezen.
Hogy illik össze buzgány és cipő? –
Hová van útad?

DIONYSOS

Kleisthenesre⁴ szálltam.

HERAKLES

S vívtál hajódon?

DIONYSOS

Sőt el is sülyeszténk

Tíz vagy tizenkét ellenes hajót.

HERAKLES

Ti?...

1) „Zeus fia” helyett. 2) Az *Arginusae* melletti tengeri csatába, mert az ebben részt vett szolgák megszabadítottak.

1) Herakles temploma, Melitében. 2) Durván lép fel. 3) Azért vered úgy az ajtót. 4) Mint hajóra (obscoen). A név sokszor előfordult már.

DIONYSOS

Uccsegen!

HERAKLES S akkor fölébredél.¹

DIONYSOS

S a mint az Andromedát² olvasom
Hajómon: egybe³, mit gondolsz, heves
Vágy csapja meg a szívem hirtelen.

HERAKLES

Vágy hé? minő?

DIONYSOS Picinyke, mint Molon.³

HERAKLES

Asszonyra?

DIONYSOS Nem.

HERAKLES Fiúra?

DIONYSOS Arra sem.

HERAKLES

Hát férfitra?

DIONYSOS Fhuj!

HERAKLES Hisz voltál Kleisthenessel!

DIONYSOS

Bátyám,⁴ ne gúnyolj, mert eből vagyok:
„Oly nagy kívánság dűlja szívemet.”

HERAKLES

Miféle már, öcsém?

DIONYSOS Nem mondhatom ki

Máskép: talányban közlöm azt veled.

Voltál-e már úgy, hogy lencsét kívántál?

HERAKLES

Lencsét? hahó! ezerszer életemben.⁵

DIONYSOS

Folytassam-é hát? vagy más példa kell?

HERAKLES

Ne mondd a lencsét: azt nagyon tudom.

1) Görögben: felébredék. De magyarul így érthetni meg a tréfát.
2) Euripidestől. 3) Sőt ez nagy testű ember volt. 4) Mert *apára* testvérek. 5) Herakles a vígjátékok nagyevője.

DIONYSOS

Oly nagy kívánság marcangol tehát
Euripidesre, most hogy már halott;
S nincs ember, a ki le bírjon beszélni,
Hogy fölkeressem.

HERAKLES Lent az alvilágban?

DIONYSOS

Zeus uccse, még ha lentebb volna is!

HERAKLES

Mi célra?

DIONYSOS

Jó poéta kell nekem:

„Mert a ki *volt*, nincs; s a ki *van*, silány.”¹

HERAKLES

No s, hát Iophon² nem él?

DIONYSOS

Ez egy maradt

A régi jókból – ha maradt ez is:

Mert nem tudom bizonynal, hogy van e sor.³

HERAKLES

S mért nem Sophoklest – ki Euripidesnél

Különb – hozod fel, ha *omniét* akarsz?

DIONYSOS

Nem, mig Iophont – hogy mit csinál magára,

Sophokles nélkül – meg nem kongatom.⁴

Aztán Euripides, a mily tolárd,

Úgy is kiszöknék Sophokles után:

Míg ez, szerény itt, ott len is szerény.

HERAKLES

De hát Agathon?

DIONYSOS

Elment, itt hagyott

A jó költő, s baráti óhaja.⁵

HERAKLES

Hová, szegény?

1) Euripidesből. 2) Sophokles fia. 3) Iophont gyanúsították, hogy apja tragoediáit adja ki mint sajátjait. 4) Ki nem kémler. (Mint az edényt, nem hasadt-e?) Megvárja, míg elfogy az apjái. 5) Pedig ezt is bántja a *Nők ünnepe* című darabjában.

DIONYSOS A boldogok honába.

HERAKLES

Hát még Xenokles?¹

DIONYSOS Vesszen el, bizisten!

HERAKLES

Pythangelos?²

XANTHIAS S én számba sem jövök,

Hogy vállam a súly borzasztón töri!

HERAKLES

Hát nincsen ott még más tragoedia-

Csináló ifjú, több mint tízezer,

Euripidesnél csacskább egy határral?

DIONYSOS

Billengek³ az mind, és szájaskodás,

Mind „fecs kemúzsza”⁴ és kontárművészet,

Mely, ha csupán kart kap⁵ is, oda van,

Mihelyt belényalt a tragoediába;

Magvas poétát, a ki lelkesen

Tudjon beszélni – írul sem találsz.

HERAKLES

Magvast, hogyan?

DIONYSOS Egy oly magvast, ki merjen

Efféle bátor hangon szólni:

„Aetherre Zeus lakára, s az Idő Balk. 803

Lábára!” elmém fél az eskütől,

„De a nyelvem megesküszik hamissan.”⁶

HERAKLES

S ez kielégít?

DIONYSOS Őrjögök belé!

HERAKLES

Kófic pedig; majd rátérsz magad is.

DIONYSOS

Ne gondolkozz helyettem, csak magadnak.¹

HERAKLES

Egy szóval: a bizony nagyon selejtes.

DIONYSOS

Csak *enni* oktass.²

XANTHIAS

S rólam semmi szó!

DIONYSOS

De, a miért e jelmezben jövök,

Utánzva téged: kérlek, útasíts:

Kik voltak a gazdáid, a mikor

A Cerberust felhozni arra jártál?

Hol volt, nevezd meg, kikötő, piac,

Bordély, letérő, menhely, út, ivóvíz,

Város, megálló, s vendéglő hol a

Poloska ritkább...?

XANTHIAS

S rólam semmi szó!

HERAKLES

Boldogtalan, le mernél menni, *te*?

DIONYSOS

Azzal ne gondolj; csak mondd, mely uton

Érek minél előbb az alvilágba;

Csak hogy ne *forró*t mondj, ne is fagyost.

HERAKLES

Hadd lám, melyiket mondjam hát elébb?...
Van egy: kötélre, zsámolyon,³ magad

Felkötni.

DIONYSOS Hagyd el: *tikkasztó* nagyon.

HERAKLES

Van egy rövid, *tört* ösvény is, *mozsárral*.⁴

DIONYSOS

Bürökkel, úgy-e?

HERAKLES

Hát.

1) A Karkinos fia. Volt említve a *Darázsok*ban. 2) Ez is rossz tragikus. 3) Éretlen fűrtöcskék. 4) Euripidesből. 5) *Kart kapni* (s karvazért, ki a költséget viselje) annyi mint a darab előadását biztosítva látni. 6) Euripidesből.

1) Vagy: Az *én* fejem sohse fájjon *neked!* Szó szerint: „Ne lakt az én eszem: van hajlékod.” 2) Egyébhez nem tudsz. Herakles a vígjátékok *nagyhetője*. 3) Melyet azután kirúgjon láb alól. 4) Melyben a *bürököt* (méreg) *megett*rik.

DIONYSOS Nagyon *hideg*:
 Egyszerre megfagy a láb-ikra tőle.¹
 HERAKLES
 Mondjak tehát egy gyorsat, nyaktörőt?
 DIONYSOS
 Ne, ne, bizisten! nem győzöm a gyaloglást.
 HERAKLES
 Eredj Keramikosba.²
 DIONYSOS No s, minek?
 HERAKLES
 Mássz a magas toronyba.
 DIONYSOS S mit tegyek?
 HERAKLES
 Nézzed, hogy indul lent a lámpa-verseny:³
 Aztán, ha majd a nép kiáltja: „indulj!”
 Indulj te is.
 DIONYSOS Hová?
 HERAKLES Le, nyakrafőre.
 DIONYSOS
 Elveszne agyvelőmből két adag.⁴
 Nem, nem megyünk ez úton.
 HERAKLES Hát melyiken?
 DIONYSOS
 A min *te* jártál.
 HERAKLES De sok a hajózás.
 Előbb is egy nagy és mély tóhoz érsz...
 DIONYSOS
 S hogy kelni rajta által?
 HERAKLES Ekkora⁵
 Piciny csónakban ősz-öreg hajós
 Visz által, hogyha két oblot fizetsz.

1) E méreg (a scholiasta szerint) előbb a végtagokat hidegíti meg.
 2) Az areopag alatti fekvő városrészt. Temető is volt ily nevű.
 3) E versenyen égő lámpával futottak. Kinek lámpája elaludt, ha első volt, sem győzött a futásban. 4) Eredetiben *két töltelék*. Ti. a velő fügevelébe töltötték, enni, mint mi a káposztát. 5) Markát mutatja.

DIONYSOS
 Hajh,
 Mit nem tesz mindenütt a két obol!¹
 De hogy került oda?
 HERAKLES Theseus vitte be.²
 Aztán kigyót látsz és fenevadat
 Ezret meg ezret...
 DIONYSOS Ne ijessz, ne rémíts:
 Mert nem beszélsz le.
 HERAKLES Aztán sűrű sárt
 S folyó ganajt:³ ebben fetreng, ha ki,
 Mint gazda, vendégét bántalmazá,
 Fiúval élve, pénzt elcsené,
 Vagy elcséplé az anyját, vagy pofon
 Ütötte apját, vagy hamissan esküdt
 Vagy Morsimosból⁴ írt ki mondatot.
 DIONYSOS
 Meg még az is, szentuccse, a ki egy
 Fegyverdalt⁵ megtanult Kinesiasból.⁶
 HERAKLES
 Aztán sipok fuvalma leng körül,
 Látsz fényt, dicsőbbet mint a napvilág
 És mirtuszberkeket, s nők, férfiak
 Üdvöz csoportját, hallasz tapsokat...
 DIONYSOS
 S ezek kik aztán?
 HERAKLES A beavatottak.⁷
 XANTHIAS
 Én hát, bizisten, a szentségvivő

1) Célzás a bírák napidijára, mely előbb 2, azután 3 obol volt. 2) A két obol fizetés szokását; mert ő előbb járt az alvilágban, mint Hercules. (Célzás *Periklesre*, ki a bírák napidiját szokásba hozta.) 3) Vesd össze Dante *Poklával*. 4) Tragoedia költő, de fagyos. 5) Dal, mely mellett a fegyvertáncot járták. 6) Dithyramb költő. 7) A mysteriumokba.

Szamár vagyok:¹ de nem tartom tovább.
(*Ledobja terhét*)

HERAKLES

Kik, a mi² kell, mindent megmondanak.
Mert ők a Pluton házához vivő
Úton s küszöbje környékin tanyáznak.
Élj boldogúl, öcs.

DIONYSOS Áldás, jó egészség,
Veled. Te meg, hé, kapd fel azt a podgyászt!

XANTHIAS

Hát már *lettettem*?²

DIONYSOS Még hamar pedig!

XANTHIAS

Kérlek nel – inkább bérelj valakit
Az erre járó halottak közül.

DIONYSOS

S ha nem találok?

XANTHIAS Úgy viszem.

DIONYSOS No, jó:

Itt hoznak épen egyet kifelé.
Hé, hallod-é? Neked szólok, halott!
Nem vinnéd e csomót az alvilágba?

HALOTT

Melyiket?

DIONYSOS

Ezt-e!

HALOTT Két drachmát megadsz?³

DIONYSOS

Zeus uccse, annyit nem.

HALOTT

Hát menjetek.

DIONYSOS

Megállj, barátom: hátha összeférünk.

HALOTT

Ha két drachmát le nem téssz, ne beszélj.

1) Az eleusisi mysteriumokat számár vitte. Xanthias bosszankodott már régóta magában, hogy ő róla semmi szó, nem mondják, hogy tegye le a terhét. 2) Azaz: alig tettem még le. 3) 12 obolos.

DIONYSOS

Kilenc obol, nel

HALOTT

Támadjak fel¹ inkább.

XANTHIAS

Be kényes a cudar, hogy veszne meg!
Inkább magam viszem.

DIONYSOS

Derék fiú vagy.

Most a ladikhoz!

CHARON (*csónakját a parthoz terelve*)

Hó – hopp! „révbe-fordúlj!”

XANTHIAS

Mi már ez?

DIONYSOS

A tó, mely felől beszélt,

Bizisten – és már látom a hajót.

XANTHIAS

Poseidon uccsel *az* meg benne Charon.

DIONYSOS

Üdv, Charon, üdv Charon, üdv, Charon, üdv!

CHARON²

Ki jó nyugodni bú és baj közül?

Ki Léthe-partra, vagy számárnyirőbe?³

Taenarba? Cerber-honba? s a manóba?

DIONYSOS

Én.

CHARON

Szállj be hát hamar.

DIONYSOS

Hová igyekszel?

Igazán „manóba?”

CHARON

Kedvedért, bizisten.

Új bé.

DIONYSOS

Fiú, gyer!

CHARON

Szolgát nem viszek,

Ha nem harcolt hajón, a húsa⁴ végett.

1) Ha élne, azt mondaná: haljak meg inkább. 2) Kijáltja útja irányát, mint induló hajós. 3) Ered. *számár gyapjüba*. Közmondás: a. m. képtelenség. 4) *Szabadsága* végett. Lásd 33. v.

XANTHIAS

Zeus uccse, akkor fájt volt a szemem.¹

CHARON

Futsz hát, és megkerülöd a tavat?

XANTHIAS

S hol várjalak be?

CHARON

„Száradj-meg”-kövön,²

A pihenőnél.

DIONYSOS Érted?

XANTHIAS Nagyon is:

Bal lábbal keltem már ma fel, szegény.

CHARON (*Dionysosnak*)

Úlj a lapátra.³ – A ki jó, siessen! –

Hé, mit csinálsz?

DIONYSOS Mit? a lapátra ülök,

A mint parancsolád.

CHARON Nem ülsz *ide*

Mindjárt, te gyomros?

DIONYSOS Íme.

CHARON Nem veted

Előre, és nyujtod ki karjaid?

DIONYSOS No.

CHARON

Fecsegsz tovább s nem hajtod a hajót

Egész erődből?

DIONYSOS Hogy tudnék evezni

Tapasztalatlan, tengerhez-szokatlan,

Salamistalan⁴ létemre?

CHARON Könnyű az;

Első csapásra bájdal vesz körül.

DIONYSOS

Miféle?

CHARON

Békák és hattyúk dala,

Bámulatos szép.

1) Borivástól gyakori volt a csipabetegség. 2) Célzatos csinált hely-név. 3) Ti. az evező mellé. 4) Ki részt nem vett a salamisi ütközetben.

DIONYSOS Adj tehát vezényszót.

CHARON

Hó-hop-hop! hó-hop-hop!

BÉKÁK (*kiüm*)

Brekekekex, koáx, koáxl

Brekekekex, koáx, koáxl

Tavak s folyók gyermeki,

Fel, zengjük öszhangzatos

Hymnusainkat – az én bájdalomat,

Koáx, koáx,

Mit Zeus fiának, a nysai

Dionysosnak, Limnében¹ harsogunk,

A mikor ittasan a nép

Szent Fazok-ünnepen² összetódul

Ligetembe³ s templomom körül.

Brekekekex, koáx, koáxl

DIONYSOS

De már nekem meg fájni kezd

A farcsikám,⁴ koáx, koáx.

BÉKÁK

Brekekekex, koáx, koáxl

DIONYSOS

Bánjátok is ti, úgy-e bár?

BÉKÁK

Brekekekex, koáx, koáxl

DIONYSOS

Vessz el, koáxostul, cudar!

Örökké csak: koáx, koáx.

BÉKÁK

Hogyne, néked, vakmerő te!

Ámde szeretnek engem magok a lantverő Múzsák

S a szarukörmű, a szalmasipon füttyölő Pán,

És gyönyörködik bennem maga kobzos Apollon

1) Hely, egyike azoknak, hol Bacchus lenaeai ünnepei tartattak. (*Limne* tulajdonképp *tavat* jelent.) 2) A lenaeák 3-ik napján. 3) A *Limne* nevű helyre. 4) Tőri az evezőpad, amint a békadal gyors tactusára kell eveznie.

A lanthoz-süvöltő nádért, mit tavamban termelek,
Brekekekex, koáx, koáx!

DIONYSOS

Nekem meg hólyagosra tört
És izzad a vápám nagyon,
S görnyedve mindjárt így teszen:
„Brekekekex, koáx, koáx.”
Hanem, ti dallamos nép,
Hagyjátok el.

BÉKÁK

Sőt jobban kuruttyolunk,
Ha szép verőfényes napokon valaha
Ugrándoztunk a rekettye
S káka közt, és szerteúszó
Dalainkba' gyönyörködénk;
Vagy, Zeus záporától futva, nedves tánchoz
énekeltünk
Változatos dalt a mélységben,
locspocsbugyborékolót.
Brekekekex, koáx, koáx.

DIONYSOS

Ezt elszivelni tőletek!

BÉKÁK

Hallgatni rettentő dolog.

DIONYSOS

Rettenőbb nekem, ha itt az evezésben
megpukkadok.

BÉKÁK

Brekekekex, koáx, koáx.

DIONYSOS

Gebedjete meg, bánom én!

BÉKÁK

Hát azért is csak rekegjünk
Mind egész nap, meddig a szánk nyúlik
s torkunkon kifer.
Brekekekex, koáx, koáx.

DIONYSOS

Rajtam ki nem fogtok bizony.

BÉKÁK

Te sem mirajtunk semmikép.

DIONYSOS

Ti sem rajtam sehogy, soha:
Mert túlrekegtek naphosszat, ha kell,
Míg elnyomom koáxolástokat,
Brekekekex, koáx, koáx. –
No, csakhogy végre megszűnt a koáx.

CHARON

Megállj, megállj! – tereld a partra; szállj ki
S fizesd meg a bért.

DIONYSOS

Ne, a két obol.

Az alvilágban

DIONYSOS

Hé, Xanthias! – Hol Xanthias? – Te vagy?...

XANTHIAS (*ki a tavat megkerülte*)

Ha-hó!

DIONYSOS

Jer hát idebb.

XANTHIAS

Üdv, oh uram!

DIONYSOS

Milyen világ van ott?

XANTHIAS

Sár, meg sötét.

DIONYSOS

Hát láttad a hamissan-esküvőket

S apagyilkosokat, kikről beszélt?

XANTHIAS

S te nem?

DIONYSOS (*a nézőkre*)

Poseidon ugyse, most is látom őket. –

No, mit csináljunk?

XANTHIAS

Legjobb lesz, megyünk

Tovább: ez a hely a fenevadak

Tanyája, úgy mondá.

DIONYSOS

Meg is siratja!

Hetykén ijesztett, hogy rémüljek el,

Pedig tudhatja, mily vitéz vagyok;

„Csak nincs is oly nagy nyegle”,¹ mint Herakles.

Bárcsak találnék is már valamit

S vívnék ez úthoz méltó viadalt!

1) Euripidesből.

XANTHIAS

Zeus uccse, hallok már valami neszt.

DIONYSOS

Hol? hol?

XANTHIAS

Mögöttünk.

DIONYSOS

Jer hátam mögé!

XANTHIAS

Vagy, a biz ott elül volt.

DIONYSOS

Menj elül.

XANTHIAS

S látok, bizisisten, egy nagy állatot.

DIONYSOS

Mit?

XANTHIAS

Szörnyü az; s mindegyre változik:

Elébb ökör, majd öszvér, most leány,

Még szép pedig.

DIONYSOS

Hol van? hadd csípem el.

XANTHIAS

De nem leány most már, hanem kutya.

DIONYSOS

Úgy hát lidérc.¹

XANTHIAS

Az arca legalább

Tűz-láng merőben.

DIONYSOS

Hát a lába réz?

XANTHIAS

Poseidon uccse! s a másik ganaj.²

Tudod hát?

DIONYSOS

Most hová bújjak?

XANTHIAS

S hová én?

DIONYSOS (*papjához, ki elöl ül a nézőtérén*)

Védj, pap! tudod, majd dőzsölünk együtt.

1) *Empusa*. Egy kísértetes phantom. 2) *Kratinos*ból veszi az *Empusának* e leírását. A magyar *lidérc* is pénzt hord, vagy – a másikat.

XANTHIAS

Végünk, uram, Herakles!¹

DIONYSOS

Csitt! ne szólíts.

Ember! ne mond ki, kérlek, e nevet.²

XANTHIAS

Dionys' tehát.

DIONYSOS

Ezt meg inkább ne mondd.

XANTHIAS

Ni, hol megyen!... Elő, uram, elő!

DIONYSOS

Mi az?

XANTHIAS

Ne félj: már jól vagyunk megint,

S mint Hégelochos,³ mondhatjuk mi is:

„Szélvész után im *megcsendült* a tenger!”

Eltűnt a lúdvérc.

DIONYSOS

Esküdj meg.

XANTHIAS

Bizisten.

DIONYSOS

Még egyszer.

XANTHIAS

Ist'uccs'.

DIONYSOS

Esküdjél.

XANTHIAS

Bizisten.

DIONYSOS

Láttára, júj! hogy is megsáppadék;

(*A papra, ki vörös ember*)

Ez meg féltében ní hogy elpirult!

Jaj, honnan is jött rám ez a gonosz?

Melyik istent okoljam vesztémért?

„Aethert Zeus kis lakát, vagy az Idő

Lábát?...”⁴

(*Fuvola-hangok*)

XANTHIAS

Uram?

DIONYSOS

Mi az?

XANTHIAS

Hallád-e?

DIONYSOS

Mit?

XANTHIAS

Sípok fuvalmát.

DIONYSOS

Vajigen, s szövétnek

Titokszerű szellője leng körül.

De megvonulva csöndesen, figyeljünk.

AVATOTTAK KARA (*künn*)

Iacch', óh Iacche! Iacch', óh Iacche!

XANTHIAS

Ez a mit mondott volt: az avatottak

Dalolnak itten valahol, uram;

Zengvén Iacchost, mint Diagoras.¹

DIONYSOS

Úgy tartom én is. Legjobb lesz tehát

Halkan figyelni, hogy tudjunk valót.

KAR (*föllép*) (*Strophe*)

Iacchos, te kinek tiszteletes hajlokod itt van,

Iacch', óh Iacche,

Jersze lejteti kart, szent mezeidre

Avatottaid körébe,

Fejeden fürtös bogyóval

Tele, dús gyümölcsű mirtusz-

Koszorút rázván,

S lábaddal ropva merészen velem a zabolátlan

Alakos, deli táncot,

Charisokkal telyeset, szüziét, ünnepiest,

Avatottid szent karában.

1) Dionysosnak mondja, ki Herakles jelmezét viseli. 2) Félt. 3) *Szél* név, ki *szélcsend* helyett (galéné) *macskát* (galé) talált ejteni, de a szójáték így nem fordítható. 4) Lásd fentebb 100. v.

1) Dithyramb-költő, ki sokat emlegette Iacchost.

XANTHIAS

Déméter úrnőm felséges leánya,¹
Beh jó malachús² szaga üt felém!

DIONYSOS

Légy csöndesen hát, majd hurkát is adnak.

KAR (*Antistrophe*)

Lobogtasd lohadó fáklyavilágod, kezeidben
Csoválván Iacche,
Ünnepünk ragyogó csillaga éjjel!
Tüzeinktől fénylik a rét,
Öregink táncot bokáznak,
Keserű bú-bajt lerázzván
S az idők hosszú

Sorát, éveiket, tiszteletes dali táncban.
De te fáklyavilággal,
Vizenyős réti virágzó mezeidre vezesd
Előre, Boldog! a kart.

(*Epirrhema*)

Csend és figyelem; térjen ki hamar s távol legyen
e mi karunktól,³

Ki az ily szentségbe avatatlan, s nincs megtisztulva
szívében;

Ki a szűz Múzsák orgia-táncát soha nem lejtette,
se' látta,

Nem is ünnepelé a bikafaló⁴ Kratinos nyelv-dalidőit,
Vagy kapva kap az idején kívül használt oltárisli
tréfán;

Vagy nem csilapít fene villongást, nem nyájas
a városi néphez,

Sőt szítja tovább, élesztgeti azt, egyedül önhaszná
okáért;

1) *Persephoné*hoz imádkozik, mert az alvilágban jár. 2) *Déméter*nek (Ceres) malaccal áldoztak. 3) A karvezér, ki ezeket mondja, mint rejtelmi ünnepeknél, áldozatoknál szokás volt, eltiltja az avatlanokat (procul este, profani!); de tréfásan előbb a művészetbe avatlanokra travesztálja, azután a rossz hazafiakra. 4) *Bikafaló*: Bacchus mellékneve, melyet Kratinos vigjátékíróra visz át.

Ki, midőn hullám s vész hányja honát, mint árchon,
ajándok után les,
Vagy elárul őrhelyet és gályát; tilos árút lopva
kiszállít

Aeginából – mint Thórikion, nyomorult huszados:¹
evező-bőrt,

Kötelet, szurkot csempészve orúl Epidaurus révibe
által.

Vagy az ellenség hadi gályáit pénzzel gyarapítani
loval mást;²

Vagy Hekataeon-fülkébe csunyit gajdolván kyklosi
táncdalt;³

Vagy, ki poéták érdeme-díjját szónok létére lerágja,
A miért Bacchus honi ünnepein vigjátékban
kinevették:

Ezeket tiltom, másodsor is és harmadsor is újra
kitiltom,

Távozzanak ez avatott körből! Ti pedig riadozzatok
immár

Vigan, egész éjjel, szent dalokat, mint illik ez ünnepi
naphoz.

FÉL KAR (*Strophe*)

És most bátor léptekkel

Menjünk a zöldelő rét keblére

Táncot ropván, tréfálkozván, gúnyt és élcet szórván;
Lakmározunk illendően.

MÁSODIK FÉL KAR (*Antistrophe*)

Rakjad hát, és szép dallal

Zengd Megtartó-istennőnket,⁴ a ki

Úgy ígéré, e hont mindvégig híven megtartja

– Bár Thórikionnak⁵ nem tetszik.

1) *Huszados*: a jövedelmi huszad beszédje. 2) Alkibiades rábeszélte volna Kyros persa satrapát, hogy Lysandert pénzzel segítse az athe-neiek ellen. 3) Kinesias költőt vágja, ki azt cselekedte. 4) Athena. (Minerva.) 5) Imént volt: 350. v.

KAR

Nosza most másféle dalokra szereld a lantot,
s gabnatenyészítő
Fejedelmi anyánkat, Démétert¹ hirdesse az isteni
ének.

FÉL KAR (2. *Strophe*)

Déméter, a szűz orgiák királyi nője, légy jelen
S őrizd meg a saját karod;
S engedj egész nap biztosan táncolnom és
enyelgmem;

MÁSİK FÉL KAR (2. *Antistrophe*)

S mondanom sok tréfa szót, de sok komolyt is
közte; és
Méltóan ünnepedhez itt
Játszván, gunyolván, majd fejem győztes szalag
körítse.

KAR (*Epodos*)

De rajta még, ifju istenünket² is
Dalaitokba hívjátok fel, a ki társ velünk
E körtáncban úgyis:

FÉL KAR (*Strophe*)

Imádatos Iacchos, ki ez ünnepélyre
Az édes dalt szerezted, jöjj velünk az
Istennőhöz,
S mutasd meg, hogy kifáradás nélkül nagy útat
elbírsz.

KAR

Tánckedvelő Iacchos, lejts velünk!

MÁSİK FÉL KAR (1. *Antistrophe*)

Mert im, te tépted el, hogy már neveltség
S valódi csúfság, a sarunkat, és e
Foszlott köpenyt;
S te le lelted azt ki, hogy lejtsünk, tréfáljunk
büntetetlen.

1) Ceres. 2) Bacchust, bár némelyek Iacchost ettől különböző isten-
nek veszik.

KAR

Tánckedvelő Iacchos, lejts velünk!

FÉL KAR (2. *Antistrophe*)

Hogy félrepillanték, hát egy leánynak
Játszótársink közül, szépnek pedig, haj!
Láttam imént
Kettérepedt foszlányiból szűz bimbáját kibúni.

KAR

Tánckedvelő Iacchos, lejts velünk!

XANTHIAS

Én meg nagyon nyájas, kezes¹ vagyok, s e szép
leánnyal

Szeretnék játszva lejteni.

Én is, bizony!

DIONYSOS

KAR (*Strophe*)

No, most együtt, ha tetszik, gúnyoljuk Archedemost,
Ki már hét éves, és maig sem nőtt – polgárjoga.²

FÉL KAR (1. *Antistrophe*)

Ő ott fen, a halottak³ közt, népezérkedik már,
S főfő kolompos a democsokráciában.

MÁSİK FÉL KAR (2. *Antistrophe*)

Hát Kleisthenes, a síron, hogy tépi, hallom, a szőrt⁴
Az alfeléről, s magát ugyan pofozza.

KAR (3. *Antistrophe*)

Úgy verte görnyedezve, úgy jajgatott kiáltott
Sebinosért mind, a ki Anaphlystosi.⁵

(4. *Antistrophe*)

Meg Kalliaszt beszélik, ezt a nagy Hippokratot:
Oroszlánbőrbe⁷ harcol a köténnyel.

DIONYSOS (5. *Antistrophe*)

Ki tudna utasítani, Pluton lakása merre?
Mert jövevények vagyunk, most érkezettek.

1) Oly értelemben, mint kezes bárány stb. 2) Azt várjuk: nem nőtt ki
a joga, s arra fordítja: nincs felvéve athenai polgárnak. Bitang.
3) Érkölesi halottak, miután Arginusaenál rosszul vitéztek.
4) Bújában Kleisthenes, Sebinos sírján, kívül rút viszonyban élt.
5) Anaphlystos, egyik attikai község.

KAR (6. *Antistrophe*)

Fáradni messzé nem kell, se kérdést tenni többször
Mert íme ajtajához értetek.

DIONYSOS

Vedd fel tehát fiu, a podgyászt megint.

XANTHIAS (*midőn felveszi*)

Hát ez miféle jószág?

Mi más e lazsnakon, mint „Zeus fia, *Korinthus*?”¹⁾

KAR

Most menjetek föl, istennőnk körtáncait
Lejtve, a szent ligetbe,
Ti, kiknek a részvét szabad
E kegyes ünnepélyben.
Én a leányokkal megyek
S asszonyokkal, éji
Ünnepén az istennőnek
Szent fáklyát viendő.

FÉL KAR (*Strophe*)

Jerünk a rózsaberkek- és virágzó szép mezőkre,
Mentünkbe' szokás szerint lejtven dali táncokat,
Melyekhez a kedvező Moirák²⁾ sorakoznak!

MÁSİK FÉL KAR (*Antistrophe*)

Mert csak minékünk a nap és tündöklő fénye vidám
A kik be vagyunk avatva, és kegyesek valánk
ott-fenn jövényhez és polgárhoz egyenlőn.

DIONYSOS

No hát hogyan zörgessek e kapun?
Minő kopogtatás van itt divatban?

XANTHIAS

Ne tétovázz, csak nyúlj hozzá merészen,
Hiszen Herakles vagy, kívül-belől.

DIONYSOS (*kopogtat*)

Hé! hé!

1) Poloskát lelt. Annak nevére (koreis) szójáték a *korinthus*, mely város Zeustól származásával untig kérkedett. 2) *Parcák* a rómaiaknál.

AEAKOS¹⁾

Ki a'?

DIONYSOS Herakles nagy vitéz.

AEAKOS (*kijő*)

Oh szemtelen, förtelmes, vakmerő,
Istentelen, gonosznál is gonoszb,
Ki elraboltad Cerberus kutyánkat
S kötélre fojtva megszökél vele,
Kire én ügyeltem. De kapóra jössz:
A Styx sötétkeblű kőszála és
Acheron vérhullató sziklája fog
Őrizni s Kokytos száguldozó
Ebei s a százfejű Echidna szörny,
Mely szívedet kitepi – a tődöd meg
Tartézi sárkány – s a veséd belestül
Még véresen cibálják Gorgonok,
Kikért rohanva tüstént nyargalok. (*El*)

XANTHIAS

Uram, mi lelt?

DIONYSOS Alám ment. Hívd az istent.²⁾

XANTHIAS

Oh beh nevetség vagy. Nem állsz fel onnan,
Míg meg nem látja más?

DIONYSOS De szédülök.

Hozz a szívemnek spongyiát hamar.

XANTHIAS

Ne hát.

DIONYSOS

Töröld meg.

XANTHIAS Hol van? Boldog isten,

Ott tartod a szíved?

DIONYSOS Mert féltiben

A végbelembé szállt.

XANTHIAS

Oh, istenek *βαδὸν ἔρριπεν/δελφῶν*
És emberek leggyávábbikja! *ἀνθρώπων αἰσθητῶν*
δελφῶν τε

1) Az alvilági bírák egyike. Arist. *kapussá* teszi. 2) Megtörtént a folyadék-áldozat: most hívd az istent, *szertartásos* kifejezés.

DIONYSOS ÉN?
 ÉN gyáva? hát nem kértem spongyiát?
 Más ember azt se merete volna.

XANTHIAS HÁT?

DIONYSOS
 Szagolta volna, fekve, gyávaságát.
 De én felálltam s megtörülköztem.

XANTHIAS
 Be' nagy vitézség!

DIONYSOS Elhiszem, bizisten.
 De hát te nem féltél a zord szavaktól.
 S fenyegetéstől?

XANTHIAS Zeus uccse, föl se vettem.

DIONYSOS
 No hát, ha oly konok vagy és vitéz,
 Te légy az én: vedd ezt a buzogányt
 S oroszlánbőrt, ha oly bátorszívű vagy;
 Én majd viszont terhhordozód leszek.

XANTHIAS
 Jó, addszí hát hamar – szót kell fogadnom –
 S meglátod, a Herakles-Xanthias,
 Ha gyáva lessz-e, s mint te, nyúlszívű.

DIONYSOS (*átadja jelmezét*)
 Zeus uccse, nem, sőt a Melitei¹
 – Gazember. Így a málhát fölszedem.

PERSEPHONE SZOLGÁLÓJA (*jön*)
 Édes Herakles, jössz? kerülj belől,
 Az istenasszony, hallva jöttödet,
 Cipót dagasztott, három-négy fazék
 Lencsét le-főzött; megsütött egész
 Tulkot, lepényt, kalácsot. Jöszte hát be.

XANTHIAS (*mint Herakles*)
 Mind szép, de kérem...

1) Herakles melléneve, de most a *melite*-beli *Kallias*t érti, *kiró*
fentebb (403) mondta, hogy oroszlánbőrben vitézkedik az *asszo*
nyok körül.

SZOLGÁLÓ Nem tűröm, bizisten,
 Hogy éhen elmenj: mert már fojtva a sok
 Madár vadlére, a csemege kész,
 Színbor vegyítve, a legedesebb.
 Csak jer velem be.

XANTHIAS Kérem...

SZOLGÁLÓ Ne szabadkozz,
 Mert nem bocsátlak. Sípasnő is ott
 Vár, még pedig szép, meg táncosleány
 Kettő vagy három is...

DIONYSOS Táncosleány?

SZOLGÁLÓ
 Most serdülők, kicsípve haj! kinyalva.
 Csak jer be; a szakács már veszi le
 A sült halat, s már benn az asztal is.

XANTHIAS
 Eredj, előbb is mondd a bennlevő
 Leányoknak: mindjárt megyek magam.
 (*Dionysosnak*)
 Hé, szolga, jöszte: hoz podgyászomat!

DIONYSOS
 Megállj, te! Csak nem vetted komolyan,
 Hogy Heraklesnek öltöztettelek
 Tréfából? Ne bolondozz Xanthias,
 Hanem, ne a podgyász, cipeld megint.

XANTHIAS
 Mit? Nem veszed tán vissza oly hamar,
 A mit magad adál?

DIONYSOS De vissza, tüstént.
 Vesd azt a bőrt le!

XANTHIAS (*a nézők felé*) Legyetek tanúim,
 S bírák az isten!

DIONYSOS Már miféle isten?
 Hát nem bolond hiúság, hogy halándó
 És szolga lévén, Alkmené fia
 Szerepére vágyol?

XANTHIAS (*leveti*)

Semmi no! se' baj:

Majd rám szorulsz még, ha úgy adja isten!

KAR (*Strophe*)

Már ez ildomos, eszélyes férfihöz méltó dolog,

A ki sokat utazott hajón,

Mindig a hajónak biztosb oldalára hengeredni

S nem maradni egy helyen, mint a festett fakép;

Mert mindig a kényelmesebb oldalra által forgan!

Ezt ügyes legény tudja csak, Theramenes¹

természetű.

DIONYSOS (*Antistrophe*)

Nem nevetség volna, hogyha Xanthias, a szolgaver,

Milétozi drága szőnyegen

Hencseregve csókolgatná a táncosnőt s edényt

kérne:

Én meg a szemem koppanva, markolásznám

a paszulyt,

Aztán ő, a milyen szemfűl, ha észrevenné, jól pofon

Vágna öklivel, s kiütné egy egész sor zápfogam?

KORCSMÁROSNÉ (*jö*)

Plathané, Plathanél jér csak! itt a gazember,

Ki egyszer a korcsmánkba jött, s befalt

Tizenhat szép cipónkat...²

PLATHANÉ (*jö*)

Isten uccseg'

Ez az, tulajdon!

XANTHIAS

Kap most valaki!

KORCSMÁROSNÉ

Meg húsz darab sült húst azonfelül

Mind fél-obolost...

XANTHIAS

Lakol most valaki!

KORCSMÁROSNÉ

Meg a temérdek hagymát...

DIONYSOS

Ne darálj

Asszony, ha nem tudod, mit.

1) Isokrates tanítványa, politikus és hadvezér, köpenyforgató ember. 2) Heraklesnek véli.

KORCSMÁROSNÉ

Azt hívéd,

Hogy – mert sarud van – rád nem ismerek?

Ni! még a pácolt húst, a sós halat

Majd elfelejtém, meg se mondanám.

PLATHANÉ

De még a sok lágy-sajtot sem, bizisten,

Mit kosarastul felfalt e gonosz!

Aztán, hogy a pénzt kértük volna tőle,

Rám nézett mérgesen, és rám rivallt.

XANTHIAS

Ő tette, szent: így szokta mindenütt.

PLATHANÉ

Meg a kardját kirántá, mint egy őrült.

KORCSMÁROSNÉ

Ugy volt, galambom.

PLATHANÉ

Mi gyorsan felugránk

Ijedve a ház padlás-lépcséjén;

Ő elrohant, a gyékényt is vivé.

XANTHIAS

Mind ennek a munkája.

KORCSMÁROSNÉ

Mit tegyünk?

Hívd csak, szaladj, a gazdánkat *Kleon!*¹

PLATHANÉ

Te meg Hyperbolost² ha megtalálnád;

Hadd törjük össze.

KORCSMÁROSNÉ

Oh te, gaz torok,

Beh kedvem volna kővel a fogad

Kiverni, mely sok holmim rágta meg!

PLATHANÉ

Nekem meg a mélységbe dobni rögtön!

KORCSMÁROSNÉ

Én meg szeretném a géged kivágni

Sarlóval, amely sok cipóm benyelt.

Hanem futok Kleonra,³ hogy ma tüstént

A bélből is motóllálja ki!

1) Az athenei híres demagog, kit alvilági korcsmárosnak tesz a költő

2) Szintén demagog. 3) Rá megyek, rá esem.

(Elmennek)

DIONYSOS

Én vesszek el, ha nem szeretem Xanthiaszt.

XANTHIAS

Tudom, tudom már; csak hagyd el, ne szólj:
Mert nem leszek Herakles.

DIONYSOS

Xanthikám,

Ne mondd azt.

XANTHIAS

Hogy lennék, halandó

És szolga lévén, Alkmené fia?

DIONYSOS

Tudom, haragszol; és méltán, tudom;
Sőt, hogyha megversz is, hallgatva tűröm,
Ha többször elveszem tőled,¹ magam,
Nóm, gyermekem, pusztúljak irmagostul,
Meg Archedemos,² a csipás szemű is.

XANTHIAS

No, áll az esküd: így elfogadom.

KAR (*Strophe*)

Most, hogy ismét visszakaptad,
Mellyet egyszer már viseltél, az oroszlánnyör
kacagányt,

Tartsad ám magad legényül

S nézz megint zordúl, az istent nem feledve, a kihez
Vagy hasonló jelmezében. Mert, ha ostobán utánzod
És kiejtesz gyáva szót:

Újra föl kell venni a podgyászt és cipelni hátadon.

XANTHIAS (*Antistrophe*)

Férfiak, nem rosztokra kérték,

Épen én is felgondoltam ezt magamban az imént;

Bár tudom: ha jól megy a sor,

Megkísérti visszavenni tőlem ezt a kacagányt.

Mindazáltal bátorságot, hős keblet fogok mutatni,

1) A heraklesi jelmezt. 2) Ezt váratlanul vegyíti ide. Lásd föntebb:
395. v.

S ürmöt pillant a szemem.

Kell is, úgy látszik, mert íme, zörgést hallok a kapun.

AEAKOS (*többed magával*)

Meg kell az ebtolvajt kötnöni mindjárt,

Hogy hadd lakoljon!

DIONYSOS

Kap most valakit!

XANTHIAS (*védi magát*)

Manóba, innen!

AEAKOS

Még birokra jössz?

Hé, Ditylas, Skeblias, Pardokas¹

Elő, elő csak! meg kell verni jól.

DIONYSOS

Nem szörnyőség, úgy ütni, mert lopott,
S külföldit azt is.

XANTHIAS

Inkább különöst.²

AEAKOS (*ütés közben*)

Szörnyű biz az, rettentő.

XANTHIAS

De, biz isten,

Haljak meg én, ha jártam itt, soha,

Vagy loptam egy hajszál-érődöt el!

Azonban, íme, nagylelkű leszek:

Vallasd ki e fiút,³ fogd jó keményen,

S ölj meg, ha vétség sül rám ellened.

AEAKOS

Hogy vallatom hát?

XANTHIAS

Mindenhog: bitóra

Felkötve, csékkal ostorozva, nyúzva,

Csigázva, töltve orrlikába ec'tet,

Hasára téglát rakva, s így tovább;

Csak gyenge hagyma szárával ne üsd.⁴

AEAKOS

Ez már igazság; és ha kárt teszek

Szolgádban a veréssel: itt az ára.

1) Szolgái. 2) Ti. háromfejű ebet. 3) Szokásban volt a kínvallatást
polgár helyett *szolgáján* hajtani végre. 4) Azaz: verd meg, de *ne ki-*
csí.

XANTHIAS

Ne add nekem; csak *ügy*¹ vallasd, vigyed.

AEAKOS

Itt vallatom, hogy a szemedbe mondja.

Tedd csak le, hé, a podgyászt, és nehogy

Hazudni merj!

DIONYSOS Megtiltom bárkinek,

Vallatni engem, halhatatlan istent!

XANTHIAS (*Aeakosnak*)

Okold magad, ha nem teszed.

AEAKOS (*Dionysosnak*) Mi az, hé?

DIONYSOS

Mondom: Dionysos, a nagy Zeus fia

Vagyok, s ez szolgám.

AEAKOS Hallod ezt?

XANTHIAS Igen.

Annál is inkább meg kell ostorozni:

Ha isten, úgy sem érzi.

DIONYSOS No s ha te,

Mint mondod, isten vagy szintén: neked

Ne jusson annyi ütleget, mint nekem?

XANTHIAS

Ez már igazság: s a melyik elébb

Jajgat közölünk, vagy fel is veszi

Az ütleget: kisül, hogy az nem isten.

AEAKOS

Látom, dérek ember vagy, annyi szent;

Igazságot kívánsz. Vetkezzetek hát.

XANTHIAS

De hogy vallatsz egyenlőn?

AEAKOS Könnyü az:

Ütöm hol egyiket, hol másikat.

XANTHIAS Jó.

No üss; vigyázz rá, moccanok-e bár?

AEAKOS (*üti*)

Már rád ütöttem:

XANTHIAS Nem te, istenuccse.

AEAKOS

Már most *ahoz* megyek, s ütöm.

(*Üti*)

DIONYSOS *Mikor* hát?

AEAKOS

Hisz már ütöttem.

DIONYSOS S hogy nem tüszkölék?¹

AEAKOS

Nem tom. No most meg *ezt* próbálok újra.

(*Üti*)

XANTHIAS

Hamar hát. Jujjuj!

AEAKOS Mit jujjuj?

Tán fájt?

XANTHIAS

Bizisten nem: csak a Herakles-

Ünnep jutott eszembe, hogy mikor lesz.

AEAKOS

Vallásos ember. – Most *ezen* a sor.

(*Üti*)

DIONYSOS

Jaj, jaj!...

AEAKOS Mi a bajod?

DIONYSOS Beh sok lovag!²

AEAKOS

Mért könnyezel hát?

DIONYSOS Foghagymát szagoltam.

AEAKOS (*üti*)

Hát *ezt* sem érzed?

DIONYSOS Bánom én! Csak üss.

1) Ingyen.

1) Mintha csiklandozná. 2) Mintha *lovagokat* látna és csudálkozva jajgatott volna.

AEAKOS

Most menni kell hát a másikhöz újra.

(Üti)

XANTHIAS

Áj-váj!

AEAKOS

Mi lelt no?

XANTHIAS (a talpát feltartva)

Húzd ki a tövist.

AEAKOS

Mi a manó? Most ehhez fordulok.

(Üti)

DIONYSOS

„Apollon, Délos és Python ural!”

XANTHIAS

Fájt néki, hallod?

DIONYSOS Nem biz a; csak egy

Jambust szavaltam, Hippónax sorát.

XANTHIAS

Nem boldogulsz: elől üsd, a hasát.

AEAKOS

Jó lesz, biz isten; hisz már tartja is.

(Üti)

DIONYSOS

„Poseidon!...”

XANTHIAS Eljajdult már valakil

DIONYSOS

„Ki Aegaeum fokán, s kék tengerek
Örvényein uralkodol!”¹

AEAKOS

Déméter uccse, nem tudom kivenni,
Melyőtök isten. Menjetek be hát,
Ottbenn az úr² és Persephatta² majd
Megismer, minthogy ők is istenek.

1) Sophoklesből paródiáz. 2) *Pluton és Persephone*.

DIONYSOS

Bölcs gondolat: de bár az ütlegek
Előtt csináltad volna ezt velem!

(Mind el)

(Parabasis)

KAR (Strophe)

Múzsza, jövel, dalaim gyönyöréül, szent seregébe

A mi Karunknak;

Nézd el a műértők e bölcs tömegét, mely alatt

Űl sok ezrivel ma,

Nemesebb becsvággyal Kleophonnál, kinek is
fecsegő ajakin

Zúgva rikácsol a thrák fecske¹ rekedt szava

S idegen galyon ülve kesergi az ő

Siralommal teli fülmile énekeit!

Hogy vesszen el, fölmentve² is!

FÉL KAR

Tiszte lévén e szent karnak inteni s tanítani a

Népet a város javára: ezt tanácslom legelőbb,

Hogy minden polgár egyenlő, s rettegéstől mentt
legyen.³

S ha ki vétett, elsodorya Phrynichós mozgalmitól,
Most szabad legyen mentséget hozni fel s az akkori
Vétségét tisztára mosni, a miért eltántorult.

Aztán senki a városban ne maradjon böcstelen.

Hisz gyalázat, hogy kik egyszer vívtanak hajócsatán,

Már Plataea-béliek⁴ mind, és rabszolgából urak:

1) A barbar nyelveket a fecskeszóhoz hasonlították. Kleophont csúfolja, hogy thrák nemzetű. 2) Ered. „egyenlő szavazat esetében”, mert akkor a vádlott menekült. 3) Minden polgár egyenlő legyen. Azon polgárok becsületének visszaállítását érti ez alatt, kik Phrynichossal a 400-ak uralma támogatásában részt vettek és azért becsületesség (atímia) büntetésébe estek. 4) Az Arginusaenál harcolt rabszolgák, mint Plataeabeliek irattak be Attika polgárai közé. L. f. 33. vers.

(Ámbár ezt se mondom, mintha nem jól történt volna így,

Sőt helyeslem: mert kiváltkép *ezt* tevéték okosan)
Ellenben, kik, és az apjok, száz csatában, száz hajón
Vívtak együtt s vérrokonság fűzi össze veletek:
Illő, kérve, megbocsátni, ezt az egy balesetök'.
Pélre hát most a haraggal, ti kik természet szerint
Bölcsök vagytok! minden ember hadd legyen szíves
rokon

És becsült és polgár köztünk, a ki együtt vítt velünk
Mert ha kényesen megvonjuk tőlük a polgárjogot
És fitymáljuk, most kivált, míg „hányatunk hullám
ölen”,

Józanul gondolkozóknak a jövő sem tart soha.

KAR (*Antistrophe*)

„Élte sorát igazán ha tekintem a férfinak, ”¹ a ki
Jajgat ugyan még:

Nem viszi már e majom se messze, ki most zavarog,
Kleigenes, az apró,²

A legistentelenebb fürdő, ki hamuval hamisítva,
silány

Sziksavat és nem igaz tiszta kimóli port³

Elegyít a fürdőbe; de szurkol is

E tudva, nehogy köpenyét levegyék majd,

Bot nélkül részegen ha jár.

FÉL KAR

Sokszor elgondoltuk már, hogy úgy van e mi
városunk

Érdemes polgárral, kik tette, fajra nemesek,

Mint a régi jó arannyal, és az újjal, mely ma jár.

Mert, habár megkorcsosítva nincs a régi pénzdarab,

Sőt, úgy látszik, valamennyi közt csak ez van verve
jól,

Hellenek közt, barbarok közt elfogadják egyaránt.

1) *Ion* tragicusból. 2) Demagog. 3) Salitrómos agyag, Kimolos szigetéről.

S mind tartalma, mind csengése legszebb, legjobb:
még se jár;

Hanem ezzel a tegnap vert és minap vert nyomorú
Rézzel¹ élünk, melynek a leghitványabb az ércvegye.
Polgárink közül is a ki, tudjuk, hogy józan, nemes
Férfiú és igaz ember, jó családú és művelt,
Kit művészetben neveltek, torna, tánc és zene közt,
Sárba rántjuk; a ki meg *réz*, és bitang, és Pyrrhiás²
És pimasz vér, apja, maga – alkalmazzuk mindenütt;
A legújabb jött-ment népet, kiket városunk elébb
Áldozatra, bünbakúl³ se használt volna szívesen.
De, ha későn is, ti balgák, jobb szokásra térve már,
Válasszátok újra mindig a legérdemesbeket.

Igy, ha győztök: nagy dicsőség; de, ha buktok is
kicsit:

„Szép fáról még *függni* is szebb” –⁴ a ki bölcs,
ezt mondja rá.

1) *Ti. rossz arannyal.* 2) Azaz: szolga, idegen. 3) Tisztító emberáldozatul a városért. 4) Közmondás. Értelme a szövegből kivehető.

AEAKOS

Zeus engem uttarcson, derék ember
Az a te gazdád!

XANTHIAS Hogy ne-vón' derék,
Ki nyelni és ölelni tud csupán?

AEAKOS

Csontod se törte, lám, midőn kisült,
Hogy szolgálá létedre úrnak meréd
Magad nevezni.

XANTHIAS Megsíratta volna!

AEAKOS

Ezt jól adád: szolgálásan. Ilyet én is
Szeretek csinálni.

XANTHIAS Mit? Szeretsz, könyörgök?

AEAKOS

Sőt úgy lesem, mint a beavatást,¹
Hogy lopva jól leszidhassam a gazdát.

XANTHIAS

Hát, hogy moroghass, a midőn botot
Kavván, kifordúlsz?

AEAKOS

Az is jól esik.

XANTHIAS

Vagy kotynyeleskedj?

AEAKOS

Annál nincs dicsőbb.

XANTHIAS

Oh, rokonias² Zeus! Hát még hallgatózni,
Hogy mit csevegnek benn?

1) A mysteriumokba (a. m. *üdvösségét*, mert az avatottak *üdvözül-*
tek). 2) Egyik mellékneve. *Rokonvédő*.

AEAKOS

Örjögök érte.

XANTHIAS

Hát elfecsegni künt?

AEAKOS

Jól esik-e?

Ettől, bizisten, már el is köpök.

XANTHIAS

Oh Phoebus Apollon! addsa jobb kezed,
Csókolj meg, én is hadd csókoljalak meg,
S Zeusra, a csapnivalók¹ védurára,
Felelj: miféle zaj, szitok van ottbenn?

AEAKOS

Aeschylus és Euripides miatt.

XANTHIAS

Ah!

AEAKOS

Nagy dolog van ott nagy mozgalom
És pártütés benn a holtak között.

XANTHIAS

Miért?

AEAKOS

Törvény van ott,² hogy a nagyobb
S nemesb művészetekben, a ki legjobb
Saját szakában társai között,
Ebédet kapjon a prytaneonban
S Pluton melletti ülést...

XANTHIAS

Értem.

AEAKOS

A míg

Más érkezik, ki a művészetében
Jelesb. Akkor helyet kell adnia.

XANTHIAS

S mért háborítá ez föl Aeschylust?

AEAKOS

Ő bírt üléssel a tragoediában,
Mint leghatalmasb mester.

XANTHIAS

És ki most?

1) Szolgák. 2) Ilyen törvény Athenaeiben volt.

AEAKOS

Euripides lejövén, itt azonnal
Próbát szavalt a költeményiből
A tolvajok, zsebmetszők és zsványok,
Apagyilkosok, házfeltörők előtt,
Kiknek nagy itt a száma. És ezek
Hallván a sok tekervényt, csúrcsavart,
Szó-visszavágást, őrijongtek belé
És úgy itéltek, hogy a legjelesb ő.
A min elbízakodva, Aeschylus
Székét igényli.

XANTHIAS És meg sem kövezték?

AEAKOS

Nem istenuccse! sőt ítéletért
Ordítóz a nép, hogy melyik jelesb.

XANTHIAS

A gaz tömeg?

AEAKOS Bizony, s eget verőleg.

XANTHIAS

Hát Aeschylusnak nem volt pártfele?

AEAKOS

Kevés az értő, ott is, mint emitt.
(A nézőkre)

XANTHIAS

Már most hogyan tesz Plúton igazat?

AEAKOS

Versenyre hívja s ítéletre őket
S művészetökből vizsgát tart.

XANTHIAS De hát

Sophokles hogy nem kérte a helyet?

AEAKOS

Ő nem, bizony; hanem, midőn lejött,
Megcsókolá s ölelte Aeschylust,
És ez felállott a székről neki.¹

1) Székét át akarta engedni, de Sophokles nem fogadta el.

Most meg, Kleidemidestől¹ úgy tudom,
Másod-vívó² lesz: és ha Aeschylus győz,
Veszteg marad; ha *nem*, megküzd, igéri,
Euripidessel a művészetért.

XANTHIAS

Lesz nagy dolog hát.

AEAKOS

Rettentő, bizony,
S itt, e helyen, mindjárt nagy mozgalom:
Fonton mérik meg a költészetet.

XANTHIAS

Fonton, *juh* módra, a tragoediát?

AEAKOS

Hoznak vonalzót és mértékrudat
És összehajtó négyszeg téglamérőt,
S függőt³ meg éket; mert Euripides
Soronkint méri a tragoediát meg.⁴

XANTHIAS

Neheztel is – gyanítom – Aeschylus.

AEAKOS

Busán nézett a földre, mint bika.

XANTHIAS

S ki lesz a bíró?

AEAKOS

Ez volt bökkenő:
Nagy szűkit érzék a bölcs férfiaknak.
Aeschylus az athenaebeliek
Bíráskodását sem fogadta el...

XANTHIAS

Mert tán sokallá a házfelverőt?⁵

AEAKOS

S úgy vélte, balga mind a többi is
Itélni a költészet lényegéről.
Uradra bízták hát, ki otthonos

1) A színésztől, ki Sophokles darabjait játszani szokta (mások szerint fia Sophoklesnek). 2) Ki csak az esetre vív, ha az első vívó legyőzetett. 3) Így hallottam a *függődmot* nevezni magyar kőművesektől. 4) Aprólékoskodik a részletekben. 5) Aki ott van. Az *ochlokratiára* céloz.

E művészetben.¹ – Most jerünk be ám,
Mert, hogyha gazdánk dolga sietős,
Mi szolgák szoktuk azt megkeserűlni. (El)

KAR

Hah, mily rettenetes lesz a mennydörgő² dühe
ottbenn

Látva: fogát fecsegő ellenfele³ mint köszörűli;
S hogy forgatja szemét fene szörnyű haragban
Akkor, örült módra majd!

Lesz sisakingós versenye ott fenröptü beszédnek,
És gyaluforgács- és tollsíkárlás-szerű munka,
A mint védi magát *es*⁴ a gondolat-ácsnak
Lóhátas beszéditől.

S *as* borzasztva saját⁵ haja sűrű bozontu sörényét,
Homloka zordon ráncba vonúl, s ordítja hajószeg-
Pántolt nagyszavait, s táblánként ontja le
Óriás fuvallata.

Majd a szavak szájas boncmestere, a sima nyelv, jó
És tekeregve, irigy zaboláit rántva, elemzi
A nagymondatokat, s léterécsli, tüdőnek
Ánnyi fáradalmaikat.

1) Bacchus ünnepein tartattak a színi előadások. 2) Aeschylus
3) Euripides. 4) Euripides. 5) Mert Euripides ál haját viselt.

4

EURIPIDES (*Dionysosnak*)

Engem ne oktass: a trónt nem hagyom;
Különb művésznek tartom magam *ennél*.

DIONYSOS

Mért hallgatsz, Aeschylus? tán érted a szót?

EURIPIDES

Begyeskedik – mint volt szokása mindig
Pompázni a tragoediában.

DIONYSOS

Te vakmerő, ily nagy hangon ne szólj.

EURIPIDES

Jól ismerem, átláttam rajta rég:
Goromba költő és erőszakos,
A szája fékezhetlen, tárt kapu,
Letorkolhatlan, szópöffpuffbeszédü.

AESCHYLOS

„Úgy-é, te parlag-istennő fia?”¹
Te mondod ezt – szószátyárság edénye.
Kolduscsináló, rongyföldő – *nekem?*
Hanem, megállj csak!...

DIONYSOS

Szűnjél, Aeschylus,
Ne forrálj fel haraggal májadat.

AESCHYLOS

Nem, míg föl nem derítem, hogy ki ez,
E sántagyártó, e hetvenkedő.

1) Euripidesből parodiáz, anyjára, hogy zöldségkőfa volt.

DIONYSOS

Bárányt elő, fekete bárányt, fiúk!¹
Mert lám kitörni készül a vihar.

AESCHYLOS

Te, krétai monódiák kovácsa,
Művészetünkbe vérnászt behozól...

DIONYSOS

Megállj, megállj csak, tisztelt Aeschylos. —
A jég elől, szegény Euripides,
Vonúlj földél alá, ha van eszed;
Nehogy furkós beszéddel agyba-főbe
Vervén, kiüsse onnan — Telephost;
Te meg ne oly haraggal, Aeschylos,
Hanem szép szóval gáncsolódjatok;
Költőhöz illetlen, kenyérfoka
Módjára szitkozódni; ámde te
Egyszerre pattogsz, mint a tölgy ha ég.

EURIPIDES

Én kész vagyok, s nem is szabadkozom
— Ha néki tetszik — marni és maratni
Először is tragoediám szövegjét,
Dalt, párbeszédet, összealkotást;
A „Peleust” az „Aeolost” meg a
„Meleagrost”, meg kivált a „Telephost.”

DIONYSOS

No hát te, Aeschylos, mondd, mit akarsz?

AESCHYLOS

Akartam volna, *nem* vitázni itten,
Mert nem egyenlő a fegyverünk.

DIONYSOS

Hogyan?

AESCHYLOS

Velem nem halt meg a költészetem,
Ezzel pedig meg: ő könnyen idézhet.²
De már, ha néked úgy tetszik, legyen.

1) Hajósok a vihart fekete bárány áldozattal engesztelték. 2) Euripides költészete *ott van* az alvilágon; de Aeschylosé *fennmaradt*, tehát nincs kezénél. Igen finom vágás.

DIONYSOS (szolgáknak)

No, hozzatok hát tömjént és tüzet,
Hogy hadd könyörgök e tudós vita
Előtt, s lehessek benne műbíró. —
(A Karnak)

S ti mondjatok dalt a Múzsáknak előbb.

KAR

Oh, ti kilenc hajadonjai Zeusnak,
Szűz Múzsák, kik az eszmedobáló férfiak elmés
Finom célzatin átláttok, mikor élesen össze-
Tűznek, ügyes nyelvvel birkózva, forogva vitában,
Jertek nézni ma két ékesszavu ajakat,
hogyan ontja hatalmas

Mondatit¹ és forgácsit a szónak,²
Mert a művészeti nagy viadal ezek között
Már indul épen.

DIONYSOS (miután áldozott)

Előbb ti is hát mondjatok fohászt.

AESCHYLOS

Déméter, a ki feltápláltad elmém,³
Oh, hadd legyen méltó szent titkaidhoz!

DIONYSOS

Ne, vess te is tömjént a tűzre.

EURIPIDES

Jó; de

Más isteneknek szól az én imám.⁴

DIONYSOS

Magán sajátid? új verés?⁵

τιδωκ τινος σου

EURIPIDES

Az ám.

DIONYSOS

No hát imádkozzál ten-istenidhez. *αὐτῶτος θεοῦ*

EURIPIDES

sz. Aether, ki táplálsz; s nyelvem Tengelyel!

S te Ész! s ti szagló finom Orrlikak!

ἵσμεν

Hadd cáfolom meg jól, a ki belém köt!

ὁρθῶς μ' ἐλέγχεις ὅτι ἐν δὴ τῷ μῶσι δόξην

1) Aeschylos. 2) Euripides. 3) Aesch. Eleusisban született, hol Ceres mysteriumai tartottak. 4) Mint Sokrates követője beszél. Lásd a Felhőket. 5) Mint a pénz.

KAR

Mi is óhajtjuk hallani művész
Férfiak ajkán valamicske ügyes
Lejtelméit a szóbeli táncnak.
Mert a nyelvök tűzbe jött már,
Kebloket merény feszíti,
És elméjük indulat,
Várni tőlük most valószínű:
Ettől finomat, csiszoltat,
Élces, elmés dolgokat;
Az meg rárohan, s gyököstül
Szaggatott nagy mondatokkal
Szétver a szók polyvahalma közt.

DIONYSOS

Gyorsan tehát, kezdjétek el; de úgy, hogy illedelmes,
Módos legyen; s ne képbeszéd, minőt akárki tudna.

EURIPIDES

Költészetemről, hogy milyen, később fogok
beszélni;
Először *ezt* bírálgom, mily nyegle és csaló volt,
Hogy' szédte rá nézőit, a balgákat, együgyűen
Találva őket, úgy, a mint még Phrynichos nevelte.
Először is hát egy személyt kiültetett burokban,
Achillest, vagy Niobét mit, az arcát nem mutatva,
Címernek a tragoedia elé, ki meg se' mukkant...

DIONYSOS

Nem istenuccsel

EURIPIDES

Míg a kar ontotta csőstül a dalt,

Egy sorba négy-öt éneket; s azok hallgattak egyre.

DIONYSOS

No, én pedig szerettem azt, és nem kisebb gyönyör
volt

E hallgatás, mint most a sok terécslés.

EURIPIDES

Mert, tudod
mit,

Bárgyú valál.

DIONYSOS

Elismerem. S mért tette azt e jámbor?

EURIPIDES

Hatás-vadászattól, hogy a nézője lesse-várja:
Mikor szólal Niobe meg? De a darab lefolyt így.

DIONYSOS

Oh, a gonosz csont! mennyiszor, s hogy' rászédett
ez engem!

(*Aeschylosnak*)

No, mit meredsz s boszankodol?

EURIPIDES

Hogy elevenén
találtam.

Aztán, ha így bolondozott – már a darab közepén
Járván – nagy marha-mondatot tizenkettőt kivága.
Sisaktollas, szemöldökös, ménkö múmus-beszédet,
Mit a néző nem érthetett...

AESCHYLOS

Oh, túrni ezt!

DIONYSOS

Te
hallgass.

EURIPIDES

Világos egy szó sem vala...

DIONYSOS (*Aeschylosnak*)

Ne csíkgorgasd fogad, hé.

EURIPIDES

Csak mint Skamanderek, merő sáncok, vagy
a paizsra

Rézből kivert nagy griff-sasok, és nyaktörő nehéz
szók,

Melyekhez még konyítani sem volt könnyü...

DIONYSOS

Isten
engem!

Én is soká törém fejem, s egész álmatlan éjjel,
A ló-kakas madáron, hogy miféle szárnyasállat.

AESCHYLOS

No, hát címer, te oktalan, csak festve, a hajókon.

DIONYSOS

*Eryxisnek*¹ gondoltam, a Philoxenos fiának.

¹) Valami idomtalan ember.

EURIPIDES

S kellett *kakast* csinálni a tragoediába?

AESCHYLOS

Hát te,

Istentül elrugaszkodott, mi mindent nem csináltál?

EURIPIDES

Már ló-kakast, Zeus uccse, nem, se mint te
kecske-szarvast

Minők a perzsa szőnyegen szoktak himezve lenni,

Hanem, mihely átvettem a mesterséget tetőled

Dagadtan a fennhéjazó, mázsás nehéz szavaktól:

Előbb is karcsuvá tevém, a súlyát megcsapolván

Kis versikék, könnyű viták és répa-főzet által,

Szajakodás könnyből leszárt nedvét adám be néki

Képhisophonnal¹ fölkevert magádalon neveltem,

S nem, a mi szó a számra jött, úgy buktam bé,
lihegve,

Hanem, ki elsőbb megjelent, elmondá a darabnak

Nemét, fáját...²

DIONYSOS

Rád nézve jobb, hogy *azt*,
mint a *tiédet*.³

EURIPIDES

Aztán, mikor megindult a beszélgetés: hiába

Nem állt egy is, hanem beszélt az úr, a szolgál, nekem,

Asszony, leány és vénbanya...

AESCHYLOS

No, nem
megérdemelted

Voln' e merényért a halált?

EURIPIDES

Nem ám, Apollon uccse!

Demokratásan tettem azt.

DIONYSOS

De már ezt, hé, ne
bizgasd:

Nem a legillendőbb neked erről sokat beszélni.⁴

EURIPIDES

No meg, tanítám ezeket (*a nézőkre*) ékes-beszédre.

1) Eurip. szolgálja, kivel csúfolták, hogy munkatársa. 2) Az expositió
vagy a darab előtt történeteket érti. 3) Megint anyjára, hogy kofa volt.

4) Mert oligarchákkal társalgott.

AESCHYLOS

Úgy van:

De bár pukkadnál volna szét előbb, mint megtanítád!

EURIPIDES

Könnýú vonalzót tenni rá, verset kimérni szögre,

Figyelni, nézni, érteni, csavarni, asszonyozni,

Rosztat sejtetni, terv szerint kimesterkedni...

AESCHYLOS

Úgy

van.

EURIPIDES

Családi éltet hozva be, mit mind tudunk,

gyakorlunk,

Miben gáncs könnyen érhetett: mert, ismervén
a nézők,

Gáncsolhaták művészetem. Nem ugratám ki őket

A józan észből kérkedő, dagályos nagy-szavakkal,

Vagy Kyknosok s csengőcafrang-csikóju Memnon
által.

Meglátszik ez tanítványin, ki az övé, enyém ki:

Övé Manes, Phormisios, Megainetos, e harsány

Kürtláncatorzonbajszuak, ez álfenyőfatépők;

Enyéim Kleitophon, megint Theramenes,¹ a csinos.

DIONYSOS

Theramenes? bölcs férfi ez, s mindenre szörnyű
nagy szer,

Úgy hogy, habár veszélybe jut s az örvény-szélin
áll is:

Kicseppen a veszély közöl; – *Keosi*, nem *Chiosi*.²

EURIPIDES

uporāv

Minderre hogy gondoljanak, én oktatám nézőimet,

Művészetembe ildomot hozván be és bölcs nézletet,

Úgy hogy mindent bejárnak, és jobban észlelnek
mint előbb,

1) Mindezek nem tragoedia-költők, hanem *erkölcsicikre* nézve mon-
datnak tanítványoknak. 2) A *keosiak* becsületes emberek hírében
állottak, a *chiosiak* semmirekellők voltak. *Theramenes*, bár maga is
egyike volt az *Arginusae* melletti tengeri ütközet után halálra ítélt 10
hadvezérnek, a népnél kivitte, hogy ő életben maradjon.

Kivált a háztartás körül, és szemlélődnek: „Hogy van ez?”

„Hová lett az?” „Ki vette el?”...

DIONYSOS

Úgy, engemuccsel mert ha most házába lép az átheni,

Nagyot rivall szolgálaira; és kérdi: „Hol van a fazék?”

„Hát innen a lazac fejét ki ette meg?” – „A tavalyi Korsónak is már vége van!” – „Hol a foghagymamaradék?”

„Olajbogyót innen ki falt?” – holott elébb úgy ültek ott

Bámulva, mint málészájuk s anyámasszony-vitézi

KAR

„Látod-e ezt, óh híres Achilles?”

De hát te mit szólni mindezekre?

Nehogy azonban, dühöd ragadván,

Túl vigen pályád határin!

Mert kegyetlenül lehordott; mindazáltal, oh nemes

Ne felelj haraggal vissza; sőt vitorlád összevonva

Csak szélit használd először, majd jobban-jobban kibonthadd,

Most vigyázz, hadd

Csendesedjék, símuljon le, s legyen állandó a szél

Nosza hát te, ki a hellének közt legelébb tornyozva magasztos

Szólamidat, díszre emeled a szint – zúgódat bátran ereszd meg!

AESCHYLOS

Bosszant engem ez a szembelevés, s indulat emészti vesém,

Hogy ez ellen kell magam itt védnem: – de hogy azt ne beszéid, megakadtam:

No, felelj hát, mér' kell a költőt bámulni, csodálni leginkább?

1) Aeschylusból, és neki.

EURIPIDES ¹ δεισιππίης ἢ γουθειούς ὅτι βελτίους τε ποιῶμεν
Az ügyességért, s hogy jóra eszel; – hogy

az államban nemesebbek-
S jobbakká teszi az embereket. τῶν ἀφαιρούσων ἐπιταῖς νόμοις

AESCHYLOS

Ha tehát ezt nem cselekedted,

Sőt derekából és nemesebből nyomorult példákra tanítád:

Mire vagy méltó? ítélj te magad.

DIONYSOS

Haljon meg. Tőle ne is kérdd.

AESCHYLOS

Nézd hát, mikor átvitted először tőlem, mily karba' valának:

Nemesek bizony, és hat-láb-magasak; nem olyan közpálya-kerülők

S piacon-forgók, ravaszok, mint most; se nem oly csalafinta bohócok;

Hanem, ellenben, mind dárda-gerelyt lehelők és harci szekernyét

S hősintarajú sisakot, süveget; mind hétbikabőrharagúak.

DIONYSOS *(félre)*

No, ehol már a nyavalyája megint! látom, megöl a sisakokkal.

EURIPIDES

De, ugyan mit tettél te, hogy őket olyannyira megnemesítéd?

(Aeschylus sértődve hallgat)

DIONYSOS

Szólj, Aeschylos, és ne csak úgy büszkén méltatlankodva neheztelj.

AESCHYLOS

Drámát költék, teli Áresszel.

DIONYSOS

Melyiket?

AESCHYLOS

„A Thébe
alatti

Hét hőst”, melyet ha ki megnézett, hős vágyott
lenni azonnal.

DIONYSOS

Hanem ezt rosszul cselekedted ugyan: mert Thébe
lakóit ez által
Harcra vitézbebbé tüzeléd; botot érdemlesz
bizony érte.

AESCHYLOS

Hisz rajtatok állt gyakorolni viszont: de ti nem
gondoltatok erre.
Aztán, mikor a „Persákat” adám, gerjeszteni vágyat
akartam,
Mindig győzni az ellenségen, hirdetve a nagy
diadalmat.

DIONYSOS

Biz örültem is én, mikor a diadalt jósolta Dareios
a sirból,
A kar¹ pedig összecsapott kézzel feljajdult rá: Iauoi!

AESCHYLOS

Illyenre kapassa igaz költő a férfiakat. Hisz akár nézd:
Kezdetről fogva mi üdvös volt a nagy költők
befolyása.
Orpheus ünnepeket rendele, lám, s megtiltott
emberöléstől;
Musaeos nyavalyát orvoslani és jóslani, Hésiodos
meg
Földet munkálni taníta, vetést, aratást; míg ősi
Homéros
Mivel érdemelé isteni hírét, mint hogy csatarendre,
vitézüil
Küzdeni, fegyverkezni taníta?

DIONYSOS

De lám Pantoklest,
az ügyetlent

1) Tudvalevőleg persákból áll.

Még se vihette biz ő semmire; mert minap is, hogy
díszmeneten volt,
Felkapcsolta *előbb* a sisakot, s *úgy* tűzött volna
taréjt rá.

AESCHYLOS

De igen, sok más derekat, kiknek vala egyike
Lamachos, a hős;
Honnan¹ az én képzeletem sok hős alakot vázolt le:
oroszlán-
Patroklusokét és Teukerekét, hogy azokhoz lenni
hasonló
Törekédjek a honfi, mihelyt a csatakürtöt hallja
riadni.
De nem irtam olyan rima Phaedrákat, Stheneboiákat
bizonyisten,
S nem tudja reám senki se, hogy nőt alkottam volna
szerelmest.

EURIPIDES

Mert semmise volt Aphroditéből benned, Zeus
uccse!

AESCHYLOS

Nem is kell;
De tebenned s a te családotban volt bezzeg, több is
elégnél,
Úgy hogy magad is tönkre jutottál miatta.²

DIONYSOS

Biz'
isten, ez úgy volt:
Mert, a mit a más feleségeiről irtál, magad abba
rekedtél.

EURIPIDES

De mit ártottam, nyomorult ember,
Stheneboiáimmal a *köznek*?

AESCHYLOS

Tisztes nőket, tisztos férjek feleségeit arra lovaltál
Igyanak bürköt, csupa szégyenből – a te
Bellerophonjaid által.

1) Homérból. 2) Euripides neje kicsapongó lett.

EURIPIDES

S nem megvala már – vagy az ujjamból szoptam
tán Phaedra meséjét?

AESCHYLOS

Igenis, megvolt: hanem a költő a rosszat rejtse,
takarja,

Ne pedig mutogassa, tanítsa bizony; mert lám,
a gyenge gyerekek

Van, ki vezesse, tanító: ilyen felnőtt embernek
a költő.

Mi tehát mindég csak jót mondjunk.

EURIPIDES

S ha te

Parnész' és Lykabettos¹

Nagyságú szavakat vágsz ki nekünk: ez lessz
a jóra tanítás?

Kinek emberileg kellene szólnod?...

AESCHYLOS

De,

szerencsétlen, magas eszmék-

S gondolatoknak kifejezést is méltót kell szülni
magukhoz.

Félistenek ajkára beszéd is magasabb kell
mindenesetre,

Valamint hogy köntöseik sokkal ragyogóbbak mint
a miénk.

Mire én jó példát adtam eléd: de te megcsúfoltad.

EURIPIDES

Úgyan hogy?

AESCHYLOS

Fejedelmi személyeket, előbb is, hitvány rongy-
mezbe takartál,

Hogy szánakozást gerjessenek a népnél.

EURIPIDES

S vétettem
ez által?

1) Parnes, Lykabettos, hegyek Attikában.

AESCHYLOS

E miatt nem akar senki, ha dús is, vállalni
hajószerelést¹ ma,

Hanem inkább rongyba takarva magát jajgat, s azt
mondja, szegény ő.

DIONYSOS

Déméter anyára, igaz! de alól puha finom gyapju
zekét hord,

S ha ez ámitás sikerült, mindjár' a halvásárba²
lyukad ki.

AESCHYLOS

Aztán meg az ifjúságot üres fecsegésen kapni
tanítád,

Mely kiüríté a tornákat s a nyelves fiataloknak
Ülepét elnyütte; meg a matróz-tömeget szájalni
uszítá

Felsőbbjeik ellen, bár egyebet sem tudtak szólani
hajdan,

Mikor én éltem, mint kétszersült kenyeret s *hurrát*
kiabálni.

DIONYSOS

Meg, Apollon uccse, az alsorban³ evezők szájába
poszogni,

Büdösíteni a közébedeken, és ha kiszálltak, rablani
köntöst;

Ma pedig *felesel*, evezőt nem hajt,

Csak lögérez⁴ hol ide s hol oda.

AESCHYLOS

És hány galibát okozott már *ez!*⁵

Nem színre hozott kerítő nőket,

S kik az oltárnál betegesznek le,

S kik a bátyjukkal közösülnek, vagy

1) Gazdagabb polgárokra gyakran rávetették, hogy egy államhajót
szereljenek fel saját költségökön (trierarchos). 2) Gazdag és ingyec
polgárok maguk szerették venni a halat, s ott magukat mutogatni.

3) A több-sor evezős hajókon a felső sor, az alsónak rézsút felette ült.

4) A *lavíroz* helyett e népies szót lehetne használni. 5) Eurip.

Ezt mondják: „élni nem élet”¹
Aztán *e* miatt tele a város
Jogi firkászok s oltári-bohóc
Népmajmok renyhe hadával,
Kik a népet szüntelen ámitják;
A lámpafutásra² meg egy se való
Testi gyakorlatlansága miatt.

DIONYSOS

Zeus uccse nem, úgy hogy majd nevetés
Fojtott meg a nagy Panathenaeán,³
Mikor egy testes, halavány, pöffedt
Ember futá görnyedten legutól
Páhogva; kit a Kerameus⁴-beliek,
A kapuikból, nosza ütni, hason,
Hörpaszba, az ágyékát, ülepét;
A megtenyerelt pedig a lámpát
Elfújta, s égyet
Durrantván hátra, elillant

KAR (*Strophe*)

Nagy dolog van, szörnyü patvar, foly kemény
harc-háború.

Itt nehéz lesz ám itélni, mikor *ez* dühössen támad,
Az serényen visszafordul s megfeszíti lábait.

De ne nyúzzatok mind' égyet:

Vannak ám az érvelésnek sok egyéb fogásai.
Rajta hát, ha min pöröltök, mondjátok ki,
boncoljátok,

Tépjetez föl régít, újat,
Sohse féljetez tanult és finom dolgot mondani.
(*Antistrophe*)

Mert, ha attól tartanátok, hogy tudatlanság miatt,
A mit finomúl beszéltek, a néző nem érti majdan,
Ettől már ne féljetez, mert már nem úgy van,
mint elébb.

1) Eurip. *Phryxos* című darabjából. 2) Lásd 130. vers. 3) Ünnepe
4) Városrész.

Jól be vannak gyakorolva,
S könyve lévén mindeniknek, önmagát képezheti;]
Jó az ércök természettel, s most ki vannak élesítve.
Semmit is ne féljetez hát
A nézők miatt, mert bölcsek, bátran mindent γορῶν
mondjátok.

EURIPIDES

No mindjárt kezdem a *prologidon*,
Hogy, a mi első a tragoediában,
Elébb is azt gáncsoljam a jelesnél
Homályos nála a tény-előadás

DIONYSOS

S melyiket gáncsolod?

EURIPIDES

Nagyon sokat:

De mondd, elébb is az *Oresteiából*!

DIONYSOS

Csitt hát mindenki! kezdjed, Aeschylos.

AESCHYLOS (*szaval*)

„Hermes a földben, te atyám hatalma?
Látója, légy megőrzöm, harcfelem,
Mert im jövök s megtértém a hazámba...”

DIONYSOS

Lelsz gáncsot ebben?

EURIPIDES

Többet egy tücetnél!

DIONYSOS

Mind össze sem több, három sor csupán.

EURIPIDES

De mindenikben hús is a hiba.

DIONYSOS (*a nyugtalan Aeschylos*hoz)

Hallgass, asz'ondom, Aeschylos: ha nem,
Majd ráadást kapsz három jámbusodra.

AESCHYLOS

Ennek hallgassak én!

DIONYSOS

Ha szómra hajtasz.

1) Közös neve az *Agamemnon*, *Choëphorok*, *Eumenidák* trilógiának.

EURIPIDES

Milyet hibázott már is! éig ér.

AESCHYLOS

Ládd hogy vadat beszélsz?

EURIPIDES

Mit bánom én hát!

AESCHYLOS

Hol mondod a hibámat?

EURIPIDES

Kezdd elől!

AESCHYLOS

„Hermes a földben, te atyám hatalma

Látója” –

EURIPIDES

Ezt Orestes, úgy-e, meghalt

Atyjának mondja sírján?

AESCHYLOS

Nincs különben.

EURIPIDES

Azt mondja hát, hogy látta Hermes, a mint

Titkos csel által és erőszakos

Asszony kezektől atyja elveszett?

AESCHYLOS

Nem azt a Hermet: a *segélyhozót*

Szólítja meg, kinyilvánítva ezzel,

Hogy ezt a tisztet atyjától vevé.¹

EURIPIDES

Úgy még hibásabb vagy, mint én akartam.

Ha ezt a tisztet atyjától vevé...

DIONYSOS

Úgy hát az apja sírrablója volt.

AESCHYLOS

Dionysos, beh zákányos bort iszol!²

DIONYSOS

Szavaj tovább; – te lessed a hibát.

AESCHYLOS

.....„légy megőrzőm, harcfelem,

Mert im jövök s megtértem a hazámba.”

1) Minden commentálás dacára, homályos hely. 2) Attól beszélsz ki, badart.

EURIPIDES

Kétszer mond egyet a bölcs Aeschylus!

DIONYSOS

Hogy kétszer?

EURIPIDES

Érts szót: majd kifejtem én.

Azt mondja, hogy „jövök” s „megtértem a
Hazámba:” *jöni és megtérni* egy.

DIONYSOS

Zeus uccse, mintha szomszéd kérne így:

„Adj egy *sültöteknőt*, vagy egy *dagasztót*.”

AESCHYLOS

Azért sem úgy van, s nem mindegy, világ-
Legszájasabbja! sőt igen helyes.

DIONYSOS

Hogy van tehát? hogy érted? add elő.

AESCHYLOS

Honába *jő*, kivel még köz hona,

Ki minden kényszer nélkül távozott;

A bujdosó, ha megjön, *visszatér*.¹

DIONYSOS

Apollon uccse, jó! S te mit felelsz?

EURIPIDES

Nem tért Orestes vissza *így*, ha mondom,

Mert lopva jött, nem visszahívatott.

DIONYSOS

Hermesrel jól van; csak hogy már nem értem.

EURIPIDES

Folytasd tovább hát.

DIONYSOS

Folytasd, Aeschylus,

Sietve; és *te* lessed a hibát.

AESCHYLOS

„Sírhalmodon kiáltlak, oh atyám,

Hallgass meg, érts meg –”

EURIPIDES

Ismétel megint:

„Hallgass meg, érts meg” egyre megy bizony.

1) A görög szó (Κατέρχομαι) főképp aszáműzöttek visszatérését fejezi ki.

DIONYSOS

Hiszen halottnak mondja, te gonosz,
S annak kiálthat még háromszor is.

AESCHYLOS

S te hogy csináltad a prologusid'?

EURIPIDES

Halld hát; – s ha kétszer mondom ugyanazt,

! Vagy benne hézagpótló szót találsz: !

Köpj a szemembe. ΓΙΝΕΤΑΙ... ΕΥΡΩΣΤΗ... (Σου 78...)

DIONYSOS Rajta hát, szavald:

Hadd lám, helyesbek-é prologjaid?

EURIPIDES (szaval)

„Először Oedipus boldog vala...”

AESCHYLOS

Zeus uccse, nem; sőt már születve is
Boldogtalan, kiről, még meg se lett;
Midőn Apollon megjósolá, hogy apját
Meg fogja ölni. Hogy lett volna boldog?

EURIPIDES (folytatja)

„Aztán a legszerencsétlenb halandó...”

AESCHYLOS

Zeus isten a tanúm! mindig is az volt.
Hogy is ne? mindjárt születésekor,
Télen, kitették egy cserép fazékban,
Hogy felnővén apját ne ölje meg;
Aztán Polybos házához került
Dagadt bokával; majd nőül veve,
Ifjú létére, egy banyát – tulajdon
Anyját pedig: – majd a saját szemét
Kiásta.

DIONYSOS

Mily boldog lett volna hát,
Ha Erasinidessal¹ vezérkedik!

EURIPIDES

Tréfálsz. De jók az én prologusim.

1) Egyike az arginussaei ütközet után kivégzett hat hadvezérnek
(Mily boldog lett volna Oedipus, ha csak kivégzik!)

AESCHYLOS

No, én nem firtatom minden sorod,
Hanem, Zeus uccse, ha isten segít,
Butykossal¹ rontom el prologjaid. *γυνυδία*

EURIPIDES

Butykossal? az enyim'?

AESCHYLOS

Eggyel csupán.

Mert úgy verselsz te, hogy minden beillik
– Akár butykos, akár juhbőr, akár zsák –
A jámbusidba. Én megmutatom.

EURIPIDES

Te megmutatnád?

AESCHYLOS

Meg.

DIONYSOS

Szavald tehát.

EURIPIDES

„Aegyptos, a mint legtöbben regélik,
Ötven fiával, evezős hajón,
Argosba érvén –”

AESCHYLOS

Elveszté a butykost.

EURIPIDES

Mi ménkö butykos az? Nem veszne meg?

DIONYSOS

Kezdd más prologot: abba szúrja bé!

EURIPIDES

„Dionysos, a ki thyrust s kacagányt
Viselve gim-bőrbül, Parnásuson
Lejt fáklafénynél –”

AESCHYLOS

Elveszté a butykost.

DIONYSOS

Oh jéh' megint megbutykosolt biz az.

EURIPIDES

No semmi, nem baj. Ebbe a prologba
Tudom, nem szúrja bé a butykosát.

(Szaval)

„Nincs boldog ember mindenben, sehol:

1) Szük szájú korsó. Eredetiben olaj- vagy kenőcstartó edényke,
melyet a görög mindig magával hordott.

Mert a nemesnek élni nincs miből,
A nemtelen meg –”

AESCHYLOS Elveszté a butykost.

DIONYSOS
Euripides!...

EURIPIDES No s?

DIONYSOS Szedd be a vitorlát:
Erős vihart fú e butykos neked.

EURIPIDES
Déméter uccse, nem törődöm azzal,
Mert a kezéből mindjárt kiütöm.

DIONYSOS
Kezdj mást – de óvd a butykostól magad.

EURIPIDES
„Hogy Sidon várost Agenor fia
Elhagyta, Kadmos –”

AESCHYLOS Elveszté a butykost.

DIONYSOS
Oh, árva lélek, vedd meg butykosát,
Ne rontsa mind el a prologjaid’.

EURIPIDES
Mit! én vegyem meg?

DIONYSOS Ha szavamra hajtasz.

EURIPIDES
Nem én ugyan; van sok prologusom még,
Hová nem szúrja be a butykosát.
„Pelops a Tantalosfi gyors lovon
Pisába menvén –”

AESCHYLOS Elveszté a butykost.

DIONYSOS
Látod, beszúrta butykosát megint.
Csak rajta, jámbor, vedd meg minden áron:
Szép s jó edény: egy obolért tied.

EURIPIDES
Zeus uccse, nem: hiszen van még nekem sok.
„Oeneus, hogy egykor –”

AESCHYLOS Elveszté a butykost.

EURIPIDES
Megállj, barátom! hadd végzem be a sort.
„Oeneus, hogy egykor földjéről kalász-
Zsengét áldozna –”

AESCHYLOS Elveszté a butykost.

DIONYSOS
Míg áldozott? S ki csente el, vajon?

EURIPIDES
Hagyján, barátom. Ebbe szúrja hát:
„Zeus, mint az Igazság istennője mondja...”

DIONYSOS
Hagyd el! belévág: „elveszté a butykost.”
Mert olyan e butykos prologjaidnak,
Mint a szemén az árpa. Vedd elő,
Istenre kérlek, a kar-énekit.

EURIPIDES
Hát hisz meg is tudom mutatni, mily
Rosz énekszerző; ismétél örökké.

KAR
Mi lesz most, mi dolog, vajon?
Mert gondolni sem tudhatom, mily gáncsot fog
a férfiú
Ellen hozni fel, a ki a legszebb kardalokat teremté
a mostaniak közt,
Bámulok: mibe köt belé a tragoedia-fejedelem
Lantos-féle remekjei közzől – s féltém a jámbort.

EURIPIDES
Beh felséges dalok no! Majd kisül:
Mindjárt lerántom őket, egy csomóban.

DIONYSOS
Én a hibát majd számolom kaviccsal.

(Fuvola-kiséret)

EURIPIDES (*Aeschylosból, összevissza*)
„Phthioszi Achill! hallvád e férfölő véaszt,

Miért nem közelgsz a baj-íru¹ segéllyel?...”
„Hermest tiszteljük mi elődül, mi tavi nemzet...”
„Miért nem közelgsz a baj-íru segéllyel?...”

DIONYSOS

Kettő neked, Aeschylus, a baj-ír.

EURIPIDES

„Dicső Achaios,
Atreus fejedelmi utódja, megértsd...”
„Miért nem közelgsz a baj-íru segéllyel?...”

DIONYSOS

Már harmadik, Aeschylus, a baj-ír.

EURIPIDES

„Csend, figyelem! ti Melissa-papok
Nyissátok az Artemis egyházát...”
„Miért nem közelgsz a baj-íru segéllyel?...”
„Zenghetem én daliák jó-csillagu hősi hadútját...”
„Miért nem közelgsz a baj-íru segéllyel?...”

DIONYSOS

Oh Zeus király, ez a temérdek írt!
Megyek fűrödni, mert már a sok írtól
Büdös vagyok.

EURIPIDES

Ne, míg a citerás

Dalokbul is nem hallasz egy csomót.

DIONYSOS

No rajta hát – de írt belé ne rakj.

EURIPIDES

„Hogy az Achájok két trón-ura s a hellén fiatalság...”
Trallárom-lírom, trallárom-lárom,
„Küld baljóslatu Sphinxet, erőszak ebét...”
Trallárom-lírom, trallárom-lárom,
„Bosszu-geréllyel s karral az ádáz sas...”
Trallárom-lírom, trallárom-lárom,
„És martalékul adván fene légi kutyáknak...”
Trallárom-lírom, trallárom-lárom,

1) *Veszélyt orvosló.* De rövid szó kellett ◊ – ◊ mértékre. 2) *Agó-*
memnonból kiszaggatott sorok. (A lírom-lárom nem tartozik hozzá.)

„Az Ajasban bizó csapat...”
Trallárom-lírom, trallárom-lárom.

DIONYSOS

Miféle lírom-lárom ez? „Marathon”¹
Vagy mely darabból szedted össze ezt
A kútra-járó dalt?

AESCHYLOS

Nem; én a szépet

Kiválogattam a szépből, nehogy
Phrynichossal a Múzsák egy-azon
Szentelt virányán láttassam legelni.
De ez minden lebúj-dalt összehord,
Kár² dúdolást, Melétosz bordalát,
Sirató- és táncdalát. Mindjár’ is kitűnik.
Adjátok a lantom! vagy hisz minek
Ehez lant? hol van a repedt fazékkal
Zörgő menyecske?... Jer, Euripides
Múzsája, kísérd ezt az éneket.

(Kéjleányjő)

DIONYSOS

E Múzsá lesbizálni³ nem szokott? nem?

AESCHYLOS (*Euripides modorát parodiázva*)

„Halkyonok, kik a tenger örökfolyamú
Habja fölött csicseregtek,
Áztatván nedü-harmatos csöppel szárnyaitok
hegyét;
És, kik fenn, az eresz mögött
Haj-haj-hajlítja az újjotokon,
Póksereg, a kifeszült szövевényt
Pörge csüvöllő⁴ gondjai közt;
Hol kékorru hajók előtt a delphín felugorva mond

1) Aeschylus színműve volt. 2) *Káriai*, azaz rabszolgni. 3) Rút szerelem. Lesbos szigetből került. 4) Szövéshez tartozó eszköz, melyen a fonalat csőre tekerik, hogy *vetéllőbe* lehessen alkalmazni.

Jóslatot és pihenőt,
Szöllőinda örömeit, fürtök baj-nyugató kacsait.

(A nőnek)

Ölelj körül hát, gyermekem!

(Dionysosnak)

Ládd e lábat¹ emitt?

DIONYSOS Igen.

AESCHYLOS

Hát ezt látod-e itt?

DIONYSOS Igen.

AESCHYLOS (Euripidesnek)

Így verselve, te még mered fitymálgatni az én dalom,

Te, ki használod Kyréné² mind a tizenkét fogását?

Kar-énekid hát ilyenek. De még

Magándalodból is veszek mutatványt.

„Oh Éjnek sötétszínü homálya,

Mily boldogtalan álmodt.

Küldtél te orozva nekem, Hades követét,

Lélek nélküli lelket,

A fekete Éj gyereket, iszonyút

Ránézni halotti mezében,

Gyilkos, gyilkos tekintetűt,

Fegyvereset nagy örömmel?...

Szolgálók, nosza gyújtani mécset!

Hozni folyamból harmatot és melegíteni fazékkal!

Hadd mossam le az isteni álmodt.

Hajh, tengerek istene! Itt van!...

Hajh, házi cselédim, láttatok ily csodát?

Kakasom' Glyké ellopta, s ellillant!

Nymphák, bérci leányok!... Oh, Mania,³

Fogd el... Én meg, nyomorult, épen

Házi dologhoz láttam, az orsót,

A fonáltelyeset, haj-haj-hajlítva kezemmel,

Pázmára kifonva, hogy hajnalban

Vásárra vigyem, eladandó.

1) Verslábat. 2) Kéjhölgy; rima fogás (in concubitu). 3) Rabnő neve

Hát csak felröppene-röppene a levegőbe,
Szárnyai könnyű sugarával,
Hagyván nekem, ah! fáj-fájdalmat,
S könyet ah! könyet a szemeimből
Ejteni, ejteni árva fejemnek!
De ti, krétaiak, Ida szülőtti, nyilat
Ajazva segítsetek és gyors inalással
Fogjátok körbe hajlókát!
S veletek gyönyörű Diktynna,¹ kopóit
Hozva, kutassa fel a háztájat.
S te, ki Zeus kétlángu mécset viseled
Gyors kezeidben, Hekaté,
Világíts Glyké lakába,
Hogy bemenne megmotozzam!"

DIONYSOS

Hagyjátok el már

AESCHYLOS

Nekem is elég.

Most hajtom a mérleghez: mert csak az

Mutatja meg, hogy mé'k költő különb.

A súlya döntsön egyes mondatinknak.

DIONYSOS

No jöjjetek hát, hogyha már nekem

Kell mérni a költők művészetét,

Mint sajt-kufárnak.

KAR

Csak jó a pihent ész,

Már ki látott, vagy ki hallott ily szokatlan új csodát?

S más ki gondolt volna ilyet? Én, biz isten nem,

s ha fű-fa

Mondta voln', se hittem volna,

De sőt azt véltem volna, hogy csak énvelem bolondoz.

DIONYSOS

No, álljatok hát a két serpenyőhöz.

AESCHYLOS ÉS EURIPIDES

Megvan.

1) Artemis (Diana) egyik mellékeve.

DIONYSOS

No, fogja meg most mindenik,
Szavaljon egy sort, és el ne bocsássa,
Míg én azt nem mondom: kukuk.

EURIPIDES

No, megvan.

DIONYSOS

Most mondjatok a serpenyőbe verset.

EURIPIDES

„Argo naszádjá bár ne röpült voln' át soha!...”

AESCHYLOS

„Oh Spercheios folyam s ti nyájdús legelőkl!...”

DIONYSOS

Kukuk! eresszétek; jóval lenyomta
Ezé.

EURIPIDES

S mi ennek, vajjon, az oka?

DIONYSOS

Egész *folyót* tett rá, s mint gyapjukalmár
A gyapjut, megvizezte mondatát:
Te meg *repülő* sort tettél belé.

EURIPIDES

Mondjon tehát mást, s mérjük össze azt is.

DIONYSOS

Fogjátok újra meg.

AESCHYLOS és EURIPIDES

Megvan.

DIONYSOS

Szavalj hát.

EURIPIDES

1301 → „Oltára nincs Peithónak¹ más, csak a szó.” 1409

AESCHYLOS

→ „Csak a Halál-isten nem kap ajándokon.”

DIONYSOS

Bocsásd, bocsásd: *ezé* megint lehúzta:
A legsúlyosbat tette rá: halált.

1) A *rábeszélés* istennője (*hitetés*, *Hivés* értelme is van a szónak)

EURIPIDES

Én meg *hivést*, a legjobb versemet.

DIONYSOS

De a *hivés* könnyű, s nincs benne ész. 1409
No csak keress mást, nyomatékosabbat,
A mi lehúzza; nagy legyen s erős.

EURIPIDES

Hol van nekem, hol, ilyes?

DIONYSOS

Mondok én:

„Kockán Achilles kettőt meg négyet dobott...”
Na, szóljatok, mert ez lesz az utolsó.

EURIPIDES

„Jobbjába ércsulyos buzgányt kapott...”

AESCHYLOS

„Szekér szekéren, s holttesten halott...”

DIONYSOS

No látod, ismét rászedett.

EURIPIDES

Hogyan?

DIONYSOS

Hát két kocsit tesz rá, meg két halottat.
A mit le nem húz száz egyiptomi.¹

AESCHYLOS

Ne így, soronként: hanem ülj magad,
Nőd, gyermekid, meg még Kephisophon²
A serpenyőbe, rakd fel könyved is mind: 1409
Én meg csupán két versem mondom el.

DIONYSOS

Én itt, barátim, nem ítélnék,
Nem haragítom rám egyiket is:
Ez bölcs, becsülöm; *ezt* meg szeretem.

PLUTON

Úgy semmit sem csinálsz, a mért jövől.

DIONYSOS

S ha ítélek?

1) Híres teherhordók voltak. 2) A szolgálója. L. f. 906. v.

PLUTON Vihetd az egyiket,
A kit választasz – s nem hiába jártál.

DIONYSOS
Az isten áldjon. Halljátok tehát:
Én költőért jövök.

EURIPIDES Mi végre aztán?

DIONYSOS
Hogy majd – ha mentve lesz¹ – kart ünnepeljén

A város. A melyik hát jobb tanácsot
S intést tud akkor adni, azt viszem.
Alkibiadesről, hadd lám csak előbb is,
Melyik mit tart? – mert a város vajúdik

EURIPIDES
S mit tart felőle a város?

DIONYSOS Mit-é?
„Kivánja, gyűlöli, s mégis szeretné.”²
De szóljatok *ti*, mit vélték felőle?

EURIPIDES
Gyűlölöm a polgárt, ki városának
Használni lassu, míg gyors ártani;
Ügyes magának, a honnak tehetlen.

DIONYSOS
Poseidon uccse, jó! No hát *te* mit vélsz?

AESCHYLOS
Nem kell oroszláncolyköt felnevelni
A városban, oroszlánt még kevésbé:
De a ki fölnevelte, tűrje is.

DIONYSOS
No, Zeus uttaracson, már most felakadtam.
Amaz bölcsen szólt, ez világosan.
De *egyre* mondjatok még véleményyt:
Hogy kéne a várost megmenteni?

EURIPIDES
Kleokritosnak³ szárnyat kellene

1) A peloponnesusi háborúból. 2) *Ion* tragikusból travestált sor
3) *Kleokritos* roppant testes ember; *Kinesias* dihyrambköltő, ki
felhők közt száll. Ezt tehát, szárnyul, amarra kötteti.

Kinesiasból kötni, s tengeren át
Szélnek bocsátni...

DIONYSOS
Bolondos ötlet; hogy vág ez ide?

EURIPIDES
Hajócsatán majd ellenségeink
Szemébe onnan hintenének ec'tet.
Tudom én, hogy kéne: megmondjam?

DIONYSOS No hát.

EURIPIDES
Nem kéne hinnünk, a kiknek hiszünk,
S hinnünk, a kiknek nem.
DIONYSOS *ὁ δὲ δῖος τοῦ γ*! Hogy van? nem értem.
Szólj együgyűbben, de világosabban.

EURIPIDES
Ha, kikbe' most bizunk, polgáraink
Közül, azokba' nem biznánk; s kiket
Ma nem használunk, használnók: talán
Úgy megmaradnánk; mert ha most ezek
Romlásba visznek: hogy ne vinne jóra, ki
Ezekkel ép ellenkezőt csinál?

DIONYSOS
Palamédes uccse, ez jó! bölcs egy észme.
Magad lelted ki, vagy Kephisophon?¹

EURIPIDES
Ezt én magam, Kephisophon az *ec'tet*.

DIONYSOS
No, hát *te* mit szólsz?

AESCHYLOS
Mondd elébb: a város
Kiket használ? a jobbakat?

DIONYSOS Dehogy!
Gyűlöli rútul.

AESCHYLOS S örvend a gazoknak?

1) Lásd 906. v.

DIONYSOS

Nem épen; csak használja, kénytelen.

AESCHYLOS

Ki ment'ne hát meg ily várost, s hogyan,
Melynek se posztó nem kell, sem guba?¹

DIONYSOS

Találj *te* olyat, a mivel kimásszon.

AESCHYLOS

Majd mondok ottfen; itt nem akarok.

DIONYSOS

Ne ottfen; innet küldj valami jót.

AESCHYLOS

Ha majd az *ellen* földét, azt hiszik,

Sajátjuk, s az *övék* az ellené;

S hogy a hajó *kincs*, és a kincs *szegénység*.²

DIONYSOS

Jó; csakhogy a birák³ mind föleszik.

PLUTON

Itélj tehát már.

DIONYSOS

Itélettek ez:

Azt választom, kit a lelkem szeret.

EURIPIDES

Ne feledd, hogy istenekre esküvél:

Engem viszesz föl; úgy válassz barátot.

DIONYSOS

„A nyelv megesküdt”⁴ – Aeschylot viszem.

EURIPIDES

Jaj, mit tevé, isten nélkül való!

DIONYSOS

Én?

Győztesnek Aeschylot itéltem. – Aztán?

EURIPIDES

S még rám mersz nézni ily rút tett után?

DIONYSOS τὰς θεμύνας

„Mi rút, ha a nézők előtt *nem* az?” * 11475

EURIPIDES

Elnézed, hitvány, hogy halott maradjak?

DIONYSOS

„Ki tudja: *élni* nem *meghalni*-é?” ! 11476

Lehellni: jó ebéd, s alunni: pokróc?

PLUTON

Most jöjtek be, Dionys.

DIONYSOS

Miért?

PLUTON

Megvendégellek, útra.

DIONYSOS

Bölcs szavak

Bizisten; már ezért meg nem haragszom. (El)

KAR (Strophe)

Boldog ember, a kinek

Μακάριος ὁ ἄνθρωπος ἔστιν 11482-

Jól művelt elméje van:

ἔστιν ἐπιβουλήν

Ez kitetszik mindenütt.

Imhol *ez*, ki bölcsességét megmutatta, visszatér *εὐφροσύνην* *δοῦν*

Polgártársinak javára,

Öröme és javára vérei, s barátinak, mert

Művelt, értelmes ember.

(Antistrophe)

Azt becsülöm, a ki nem

Sokrates körül fecseg

Eldobván művészetet

S mellőzván a színi múza legmagasb termékeit;

Ellenben dagályos szókkal

S hajszállhasgató beszéddel az időt hiába ölni

Bolond emberhez illik.

1) Sem jó, sem rossz. 2) Ha majd nem otthon kincseket gyűjtnek, hanem hajóikban bíznak. 3) A *heliasták*, sok ezer polgár naponként 3 obollal fizetve. 4) Az idézetek Euripidesből.

X B 19 τὰς θεμύνας
10 Hipp 411

PLUTON

Nosza hát vígan, Aeschylus, indulj
 S mentsd meg szeretett városodat
 Helyre-tanáccsal; hozd észre, tanítsd
 A bolondokat (e bizony ott sok van);
 Ezt¹ pedig, im, vedd s add Kleophonnak,
 Ezt meg azoknak, kik adót szednek,
 Myrmexnek emezt s Nikomachosnak,
 És ezt Archenomosnak;
 S mondd: jöjenek ám szaporán ide – és
 Ne soká cihelődjenek – énhozzám!
 Mert, ha hamar nem jönnek, Apollon
 Szentuccse, sütéssel
 Megbélyegezem,² békóba vetem
 S a fehéraraju Ademantoshoz³
 Dobom a föld mély fenekébe!

AESCHYLOS

Telyesíteni fogom; de te a székem
 Az alatt add át őrzeni híven
 Számomra Sophoklesnek, mire majd
 Ide visszajutok; mert másodikül
 Őt ítélem a művészetben.
 De vigyázz, nehogy e ravasz ember, ez a
 Hazug és oltárlesi – még ha belé

1) Talán zsineget a nyakára. *Kleophon* a néppárt vezére. *Nikomachos*
 a Solon törvényei revisiójával bízott meg, a többi ismeretlen.

2) Mint a szolgákat. 3) Hajóhad vezér volt. Olvassák úgy is: *Leukop-*
lophides fia (*leukos*: fehér, *lophos*: toll, taréj).

Tenné is erővel *más* – valaha
 Székembe úgy is beleüljön!

PLUTON (a karhoz)

Ti azért ennek gyűjtsatok immár
 Szent lámpákat, s a saját dalait
 Zengve, kíséritek haza, önnön
 Énekivel, dicsőítvén.

KAR

Földbeli szellemek! adjatok előbb is hazatérő,
 Már napfényre jutó költőknek kellemes utat
 S jóra való eszmét szülevárosa üdvé-, javára;
 Mert nagy ijedségtől fognánk szabadúlni ezáltal
 S marcona hadvéstől; Kleophon hadd vívja csatáit,
 És vele a ki akar, honi földjök messze határin.¹

1) Kleophont mint idegen eredetűt gúnyolja.